

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งพัฒนาการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของครูโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้บรรลุเป้าหมาย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การศึกษาพิเศษ
 - 1.1 ความหมายของการศึกษาพิเศษ
 - 1.2 แนวคิดและหลักการจัดการศึกษาพิเศษ
 - 1.3 กฎหมายนโยบายการจัดการศึกษาพิเศษ
2. เด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - 2.1 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - 2.2 ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - 2.3 ลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
3. การเรียนร่วม
 - 3.1 ความหมายการเรียนร่วม
 - 3.2 หลักการของการจัดการเรียนร่วม
 - 3.3 รูปแบบการจัดการเรียนร่วม
4. แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP)
 - 4.1 ความหมายของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
 - 4.2 ความสำคัญของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
 - 4.3 ส่วนประกอบของการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
 - 4.4 กระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
 - 4.5 แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP)
5. การพัฒนาศักยภาพในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
 - 5.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ
 - 5.2 การนิเทศ

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

6.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

6.2 กระบวนการและขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การศึกษาพิเศษ

1.1 ความหมายของการศึกษาพิเศษ

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษไว้หลายท่าน ดังนี้ ศรีธา นิยมธรรม (2535 ก. : 161) การศึกษาพิเศษ หมายถึง การให้การศึกษแก่ผู้เรียนเป็นพิเศษ หมายถึง ลักษณะพิเศษทั้งโดยวิธีการสอนและการจัดดำเนินการวิธีการสอน ทั้งในด้านกระบวนการเทคนิคการสอนเฉพาะบุคคล เนื้อหาวิชา (หลักสูตร) เครื่องมือและอุปกรณ์การสอนที่จำเป็นที่จะช่วยการสอนการเรียนรู้ สื่อการศึกษา

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 13) การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาที่จัดสำหรับเด็กปัญญาเลิศ เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ เด็กที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์/พฤติกรรม เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้และเด็กพิการซ้ำซ้อน ซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่อาจได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษาที่จัดให้กับเด็กปกติ ดังนั้นการศึกษาจึงแตกต่างไปจากการศึกษาสำหรับ เด็กปกติในด้านเกี่ยวกับวิธีการสอนและ กระบวนการเนื้อหา (หลักสูตร)

กองการศึกษาพิเศษเพื่อคนพิการ (2543 : 5) ได้ให้ความหมาย การศึกษาพิเศษ คือ การพัฒนาความสามารถของคนพิการแต่ละคนให้สามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุดและเป็นภาระผู้อื่นน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น บางคนอาจพัฒนาให้สามารถช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ บางคนอาจพัฒนาให้สามารถในการเรียน เขียน อ่าน ได้ หรือให้เรียนวิชาชีพแขนงต่าง ๆ ตามแนวคิดเพื่อนำทักษะด้านอาชีพไปทำงานเลี้ยงตน

วารี ธีระจิตร (2541 : 1) ได้ให้ความหมายการศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาทั้งด้านการเรียนการสอนและบริการที่จัดให้เด็กพิเศษที่มีความบกพร่องต่าง ๆ ได้แก่ ปัญญาอ่อน เด็กพิการทางด้านร่างกายและสุขภาพ เด็กพิการทางตา ทางหู เด็กที่มีปัญหา

ทางอารมณ์ สังคม และเด็กที่มีปัญหาทางการพูด รวมทั้งเด็กปัญญาเลิศ ให้ได้รับความรู้เพิ่มในส่วนที่ขาด ไปตัดทอนความรู้ที่ไม่จำเป็น

จากคำนิยามดังกล่าวสรุปว่า การศึกษาพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่ไม่สามารถรับการศึกษาที่จัดให้กับเด็กทั่วไปได้อันเนื่องจากความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม พฤติกรรมจิตใจและการเรียนรู้ตลอดจนเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งจำเป็นต้องปรับเนื้อหาวิธีการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ การวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่จัดให้เด็กเป็นรายบุคคลตามระดับความสามารถและความต้องการพิเศษให้เด็กได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

1.2 แนวคิดและหลักการจัดการศึกษาพิเศษ

การจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิเศษเป็นการจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความได้ผลจากการเรียนสอดคล้องกับหลักการ เป้าหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร เช่นเดียวกับเด็กปกติใช้วิธีการสอนและจัดหาอุปกรณ์ในการเรียนการสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการพิเศษ และสภาพของเด็กที่มีความบกพร่องแต่ละประเภท จัดสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอเพื่อให้เด็กพิเศษเรียนได้สะดวกรวดเร็วทันกันหรือพร้อมกันกับเด็กปกติ ครูจะต้องมีสื่อที่ใช้สอนแบบเรียน คู่มือครูวัสดุฝึกพอเพียงที่จะทำให้ผู้เรียน เกิดความเข้าใจซึ่งอาจมีบางอย่างที่แตกต่างไปจากที่ใช้กับเด็กปกติวัดผลการเรียนของเด็กพิเศษโดยใช้วิธีการที่แตกต่างไปจากเด็กปกติมากที่สุดเท่าที่ขีดความสามารถของเด็กพิเศษจะทำได้ (พัฒนา ภาสบุตร 2531 : 583)

เบญญา ชลธารันนที (2524 : 53) ได้เสนอแนวคิดในด้านหลักการเบื้องต้นในการจัดการศึกษาพิเศษ ที่จะทำให้การศึกษาพิเศษบรรลุผลสำเร็จ ไว้ดังนี้คือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนสามารถที่จะเรียนหรือ ฝึกตนเองให้ทำประโยชน์ให้มากขึ้น สมรรถภาพ ในการทำงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพความพิการ ความพิการของเด็กบางคน ไม่จำเป็นต้องเป็นคนพิการตลอดไปในหลายกรณีการศึกษาพิเศษอาจจะเป็นเพียงบริการทางการศึกษาชั่วคราว เท่านั้น บุคลากรจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ และได้รับการฝึกงานตลอดทั้งมีประสบการณ์ในการทำงานในหน่วยงานของตน ผู้ให้การศึกษาควรสนใจ เป็นพิเศษในเรื่องการพัฒนาของเด็กพิการ เพื่อให้เด็กมีภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง และยอมรับสภาพความจริงของตนเอง การศึกษาพิเศษ ควรใช้วิธีการสอนแบบส่งเสริมเอกลักษณ์ของบุคคลคือ สอนให้เหมาะสมกับความสามารถ และความพิการของแต่ละคน การศึกษาพิเศษควรจัดตั้งแต่ชั้นอนุบาล โดยมีจุดประสงค์ในการป้องกันลดปัญหาความพิการ และทำให้เด็กมีสำนึกแห่งตน การศึกษาพิเศษต้องรวมวิชาพลศึกษา นันทนาการและสุนทรียศาสตร์ เพื่อเตรียมเด็กพิการให้สามารถใช้ชีวิต

ในสังคมได้อย่างสมบูรณ์ อาชีวศึกษาและการอาชีพ เป็นเรื่องสำคัญในการพิจารณาจัดการศึกษาแก่เด็กพิการและในการจัดเด็กพิการเข้าเรียนในโรงเรียนปกติ นั้น ถือเป็นแนวปฏิบัติเมื่อเด็กไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคอื่นใด โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ

ผดุง อารยะวิญญู. (2533 : 204 - 212) ได้กล่าวถึงหลักการสอนที่มีความต้องการซึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิจัยของนักการศึกษาจำนวนมาก ได้สรุปที่ครูควรนำไปใช้และหากนำไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสมแล้วจะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้เต็มที่ ได้แก่ข้อสรุปต่อไปนี้

สอนจากสิ่งที่ย่างที่สุด ใช้ประสบการณ์ตรง ส่งเสริมเด็กเรียนรู้ตามขีดความสามารถของตน ใช้แรงเสริมอย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้เด็กใช้ความคิดโดยการกำหนดสถานการณ์ สมมุติการให้บ้านแก่เด็กและการกระตุ้นให้ใช้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้เด็กมีโอกาสแสดงความเป็นผู้นำ ให้เด็กเรียนจากเพื่อน ให้โอกาสเด็กเลือกเพื่อนสอนจากสิ่งที่เด็กคุ้นเคย ไปหาสิ่งที่เด็กไม่คุ้นเคย ทบทวนบทเรียนบ่อยๆ แสดงผลการเรียน ให้เด็กเห็น โดยเร็ว จัดห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และสังเกตเด็กควบคู่ไปกับการสอน

ศรียา นิยมธรรม (2535 ก : 163) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาพิเศษมีปรัชญาแนวคิด และหลักการที่สำคัญหลายประการด้วยกัน การจัดการศึกษาพิเศษ โดยทั่วไป ตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อและหลักปรัชญา ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมในการที่จะได้รับบริการทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือปกติ ควรถือเป็นหน้าที่ที่จะจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อความต้องการของเด็กพิเศษด้วย เด็กพิเศษควร ได้รับการศึกษาควบคู่กับการบำบัด การฟื้นฟูสมรรถภาพ ทุกด้าน โดยเร็วที่สุดในทันทีที่ทราบว่าคุณมีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนต่อไปและมีพัฒนาการทุกด้านถึงขีดสูงสุด การจัดการศึกษาพิเศษควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมสังคมกับคนปกติให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้หรือหากสภาพความบกพร่องในขั้นรุนแรงไม่อาจเรียนร่วมกับคนปกติได้ควร ให้เด็กพิเศษ ได้สัมผัสกับสังคมปกติ การจัดการศึกษาพิเศษต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเสียเปรียบของเด็กพิเศษแต่ละประเภท โดยใช้แนวการศึกษาของการศึกษาพิเศษและการฟื้นฟูบำบัดทุกด้านควรจัดเป็นโปรแกรมให้เป็นรายบุคคลรวมถึงการจัดกิจกรรมการสอนสำหรับเด็กที่บกพร่องหรือมีความต้องการคล้ายคลึงกันและอยู่ในระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกัน การจัด โปรแกรมการสอน เด็กพิเศษควรเน้นที่ความสามารถของเด็กและให้เด็กได้ประสบความสำเร็จมากกว่าที่จะคำนึงถึงความพิการหรือความบกพร่องเพื่อให้เด็กมีความมั่นใจว่าแม้ตนจะมีความบกพร่องแต่ก็ยังสามารถบางอย่างเท่ากับหรือดีกว่าคนปกติอันจะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น การศึกษาพิเศษมุ่งให้เด็กมีความเข้าใจ ยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่นมีศักดิ์แห่งตนและมุ่งให้

ช่วยตนเองได้ ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การศึกษาพิเศษควรจัดทำอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่เกิดเรื่อยไปขาดตอนไม่ได้และควรเน้นถึงเรื่องอาชีพ

วารี ถิระจิตร (การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ. 2541 : 10 - 11) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาพิเศษโดยทั่วไปตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อหรือหลักปรัชญา ดังต่อไปนี้

ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับบริการทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือคนปกติ เมื่อรัฐจัดการศึกษาให้แก่เด็กปกติแล้วก็ควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิเศษด้วยหากเด็กพิเศษไม่สามารถในการเรียนในโปรแกรมการศึกษาที่รัฐจัดให้เด็กปกติได้ก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของเด็กพิเศษเด็กพิเศษควรได้รับการศึกษาควบคู่ไปกับการบำบัด การฟื้นฟูสมรรถภาพทุกด้านโดยเร็วที่สุด ในทันทีที่ทราบว่าเด็กมีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนต่อไป และมีพัฒนาการทุกด้านถึงขีดสูงสุด การจัดการศึกษาพิเศษควรร่วมกันถึงการอยู่ร่วมสังคมกับคนปกติอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนการสอนสำหรับเด็กเหล่านี้จึงให้เรียนร่วมกับเด็กปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เว้นแต่เด็กพิเศษผู้นั้นมีสภาพความพิการหรือความบกพร่องในขั้นรุนแรงจนไม่อาจเรียนร่วมได้ ควรให้เด็กพิเศษได้สัมผัสกับสังคมคนปกติ การจัดการศึกษาพิเศษต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเสียเปรียบของเด็กพิเศษแต่ละประเภท โดยใช้แนวการศึกษาของเด็กปกติ การศึกษาพิเศษ และการฟื้นฟูบำบัดทุกด้าน ควรจัดเป็น โปรแกรมเป็นรายบุคคล ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่างอาจจัดเป็นกลุ่มเล็กสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องหรือมีความต้องการคล้ายคลึงกัน และอยู่ในระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกันการจัด โปรแกรมการสอนเด็กพิเศษควรที่เน้นที่ความสามารถของเด็กและให้เด็กมีโอกาสได้ประสบความสำเร็จมากกว่าที่จะคำนึงถึงความพิการ หรือความบกพร่อง แต่ก็ยังมีความสามารถบางอย่างเท่ากับหรือดีกว่าคนปกติซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นการศึกษาพิเศษควรมุ่งให้เด็กมีความเข้าใจ ยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่น มีสิ่งจะแห่งตน และมุ่งหวังให้ช่วยเหลือตนเองได้ ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม การศึกษาพิเศษควรจัดทำอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่เกิดไปขาดตอนไม่ได้และควรเน้นถึงเรื่องอาชีพด้วย

จากปรัชญาแนวคิดและหลักการในการจัดการศึกษาพิเศษดังกล่าวข้างต้นแสดงถึงความพยายามของนักการศึกษาพิเศษที่จะเสนอแนวทางในการแก้ไขและเทคนิคต่างๆเพื่อให้การจัดการศึกษาพิเศษมีประสิทธิภาพและทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับพัฒนาได้มากที่สุด

1.3 กฎหมายนโยบายการจัดการศึกษาพิเศษ

พลเมืองทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันเป็นหลักเป็นสิทธิมนุษยชน ที่ทั่วโลกยอมรับเหมือนกัน ดังนั้นไม่ว่าบุคคลใดจะมีความพิการหรือความบกพร่องใด ๆ รัฐจะต้องจัดการศึกษาให้บุคคลเหล่านั้นเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปและสอดคล้องกับความจำเป็นพิเศษทางการศึกษาของผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับบุคคลเหล่านั้น ได้มีความรู้ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคมและครอบครัว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 17) ได้วิเคราะห์เจตนารมณ์ ของกฎหมายที่สำคัญ 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พุทธศักราช 2534 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ทำให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายที่มีชีวิต กล่าวคือ เป็นนโยบายที่มีพลังขับเคลื่อน ทันสมัย ชัดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนพิการหรือที่มีความบกพร่อง และมีรูปแบบที่หลากหลายเอื้อต่อการนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้รับผิดชอบกันหลายฝ่าย ทั้งนี้เพื่อนำ ไปสู่ การดำเนินงานตามกลยุทธ์ของกระทรวงศึกษาธิการ 3 ด้าน คือ การประกันสิทธิและโอกาสทางการศึกษา ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาให้เด็กและเยาวชนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีลักษณะการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ปลอดภัย อุปสรรค (Barrier - Free) ที่ขัดขวางการเรียนรู้ของเด็กอย่างเต็มศักยภาพและตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิ (Rights - Base) เพื่อให้มีส่วนร่วมเต็มที่ (Full - Participation) และความเสมอภาค (Equality) ทำให้คนพิการมีสิทธิในการเลือกที่จะดำรงชีวิตอิสระมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมีศักยภาพเป็นผู้ให้แก่สังคมและประเทศชาติ ผลการวิเคราะห์เจตนารมณ์ของกฎหมายประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 18 - 24) ดังนี้

1. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พุทธศักราช 2534 กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้มีการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิของคนพิการ ในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การศึกษาและการฝึกอาชีพและยังกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติขึ้น โดยมีผู้แทนองค์กรคนพิการร่วมเป็นคณะกรรมการ ไม่น้อยกว่า 2 คน หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแล้ว ได้มีความพยายามส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของคนพิการมากขึ้น

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พุทธศักราช 2545 จากการวิเคราะห์สาระสำคัญในมาตราที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้แก่คนพิการ ประกอบด้วย มาตรา 10 ,18,24,28,37,52,และ 60 ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการกล่าวคือ ให้คนพิการทุกประเภทมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการและให้มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

นอกจากนี้ยังแปลเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้อีกว่า การจัดการศึกษาให้กับคนพิการต้องจัดให้ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยมีสาระสำคัญมีดังนี้

มาตรา 10 ให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี และเป็นพิเศษ จึงแปลเจตนารมณ์ได้ว่า หากนักเรียนพิการต้องใช้เวลาเรียนอยู่ในโรงเรียนเกิน 12 ปี โรงเรียนมีสิทธิที่จะจัดให้ได้และในการจัดการศึกษาให้กับคนพิการนั้น โรงเรียนสามารถจัดบริการและความช่วยเหลืออื่นๆควบคู่กับการจัดการศึกษา เช่น บริการฝึกพูด ฝึกฟัง การสอนภาษามือไทย การสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอนให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (หูหนวกและหูตึง) การจัดการสอนการอ่านเขียนอักษรเบรลล์ให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น(ตาบอด) การวัดผลประเมินผลและรายงานความก้าวหน้าเป็นเฉพาะบุคคลตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เป็นต้น

นโยบายมาตรา 10

1. ให้คนพิการทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี
2. ให้จัดการศึกษาให้เป็นพิเศษ
3. ให้จัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการและครอบครัว
4. ให้ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

การศึกษา

มาตรา 15 กำหนดให้จัดการศึกษาได้สามรูปแบบ คือ การจัดการศึกษาในระบบ การศึกษา นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีเจตนารมณ์ที่จะจัดการศึกษาของคนไทยที่มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการรวมทั้งให้หลายหน่วยงานสามารถจัดการศึกษาได้

นโยบาย มาตรา 15

1. ให้จัดการศึกษาแก่คนพิการอย่างหลากหลายรูปแบบ

2. ให้ดำเนินโครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนร่วมมาตรฐาน รวมทั้งสิ้น 390 โรงเรียน โดยใช้โครงสร้างซีทในการบริหารจัดการ

มาตรา 18 กำหนดให้จัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่อง โดยกำหนดให้ศูนย์ดังกล่าวเป็นสถานศึกษาจัดได้ทั้งบริการทางการศึกษาแก่เด็กพิการตั้งแต่แรกเกิดและครอบครัวและการศึกษาปฐมวัยเพื่อเพิ่ม โอกาสให้เด็กพิการเข้าเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้เร็วขึ้น คือ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย

มาตรา 24 กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลนอกจากนี้ยังส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ซึ่งเจตนารมณ์ทั้งสองข้อนี้สอดคล้องกับหลักการและปรัชญาการจัดการศึกษาให้กับคนพิการ โดยจัดให้คนพิการเข้าเรียนในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกลดจนสื่อ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียนรู้ของคนพิการ

มาตรา 28 ระบุถึงหลักสูตรที่ใช้สำหรับคนพิการมีลักษณะหลายหลายตามความเหมาะสมแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ หากวิเคราะห์เจตนารมณ์ของมาตรานี้สามารถสรุปได้ว่า การจัดหลักสูตรให้กับคนพิการนั้นจะต้องสอดคล้องกับระดับความสามารถและศักยภาพของแต่ละประเภท ดังตัวอย่าง เช่นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อายุ 20 ปี อาจยังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยหลักสูตรเฉพาะบุคคล

นโยบายจากมาตรา 24 และมาตรา 28

1. ให้มีหลักสูตรเฉพาะสำหรับคนพิการระดับมาก
2. ให้เพิ่มเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ต้องสอนให้แก่คนพิการเป็นเฉพาะบุคคล เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละบุคคล
3. ให้ปรับเนื้อหาสาระทั่วไปให้สอดคล้องกับคนพิการแต่ละประเภท
4. ให้ใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในการบริหารจัดการเรียนร่วม

S – student (นักเรียน)
 E – environment (สภาพแวดล้อม)
 A – activities (กิจกรรมการเรียนการสอน)

T – tools (เครื่องมือ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก)

มาตรา 37 ระบุให้ขีดเขตพื้นที่ในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่
กระทรวงศึกษาธิการอาจจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทาง
ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือร่างกายพิการหรือ
ทุพพลภาพ เพื่อเสริมการบริหารและการจัดการของเขตพื้นที่การศึกษาได้ เจตนารมณ์ของ
มาตรา 37 คือให้เขตพื้นที่การศึกษาได้มีเวลาเตรียมศักยภาพของบุคลากรและความพร้อม
ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการก่อนที่สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะถ่ายโอนงานการจัดการศึกษาพิเศษ
สำหรับคนพิการให้

นโยบายจากมาตรา 37 (1)

1. ให้โรงเรียนและศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
(สศส.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
2. เมื่อเขตพื้นที่ใดมีความพร้อมให้สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษให้การ
สนับสนุนให้เขตพื้นที่นั้นจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคลพิการ

มาตรา 52 ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบการผลิตและพัฒนาครู
คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพ
ชั้นสูง โดยกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์รวมทั้ง
บุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการ
พัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนา
ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างพอเพียง เจตนารมณ์ของมาตรา 52 นี้ คือให้มีครู
คณาจารย์และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และมีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู
สำหรับเด็กและเยาวชนทั่วไปและเด็กและเยาวชนพิการ

นโยบาย มาตรา 52

1. ให้สถาบันราชภัฏยกเลิกการผลิตครูการศึกษาพิเศษระดับปริญญาตรีและให้
ผลิตครูในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตและระดับปริญญาโททางการศึกษาพิเศษแทน
2. สนับสนุนให้สถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัยต่างๆผลิตครูและผู้เชี่ยวชาญ
สาขาต่างๆเพื่อพร้อมให้บริการแก่คนพิการ
3. ให้ใช้เงินกองทุนการศึกษาเพื่อคนพิการสนับสนุนการพัฒนาครูและผู้บริหาร

มาตรา 60 กำหนดให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาและให้จัดงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ ความจำเป็นในการจัดการศึกษาให้คนพิการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดใน กฎกระทรวง เจตนารมณ์ของมาตรา 60 คือ ให้กระทรวงออกกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของ คนพิการที่จะต้องได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทาง การศึกษาเพื่อประกันคุณภาพและประสิทธิภาพของการบริการทางการศึกษาที่รัฐจัดให้

นโยบายจากมาตรา 60 (3)

1. ให้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พุทธศักราช 2545 โดย 3 วิธีการ

- 1.1 ขอขี้ตามรายการในบัญชี ก.
- 1.2 ขอขี้เงินเพื่อจัดซื้อตามรายการในบัญชี ก. และ ค.
- 1.3 ขอรับตามรายการในบัญชี ข. และ ค.

2. ให้สถานศึกษาจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้คนพิการได้รับ บริการทางการศึกษาพิเศษ รวมทั้งนักเรียนในระดับอุดมศึกษา

3. ให้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณ ทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2545 โดย

3.1 ให้จัดสรรงบประมาณแต่ละปี เป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการตาม กฎกระทรวง

3.2 ให้จัดสรรงบประมาณในอัตราที่มากกว่าแต่ไม่เกิน 5 เท่า ของเงิน อุดหนุนด้านสื่อและวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้กับนักเรียนทั่วไปต่อคน

3.3 ให้จัดตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อคนพิการ โดยใช้เงินของสำนักงานสลาก กินแบ่ง จำนวน 200 ล้านบาท สนับสนุนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และ ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

4. จัดหลักสูตรอบรมผู้ที่จะให้บริการแก่คนพิการตามรหัสรายการในบัญชี ค ของกฎกระทรวง โดยใช้เงินสนับสนุนจากกองทุนการศึกษาเพื่อคนพิการ

สรุปนโยบายได้ดังนี้คือ

1. บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกว้างขวางขึ้น
2. พัฒนาเด็กพิการในลักษณะบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

3. ทำงานร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและบุคลากรอื่นใน

ลักษณะร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบ (Collaboration)

3. พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2546 ระบุไว้ชัดเจนในมาตรา 12 ให้กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือเด็กซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งการรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามความจำเป็นเพื่อประกัน โอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ

สรุป กฎหมายและนโยบายในการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีความบกพร่องพิการ รูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศไทยในปัจจุบันมีความชัดเจนและมีความก้าวหน้าตามลำดับ ทั้งกำหนดให้เริ่มจัดการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายในลักษณะร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมตัดสินใจ โดยความร่วมมือของผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขององค์กรเอกชน มีการพัฒนาเด็กในลักษณะบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

2. เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2.1 ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ผดุง อารยะวิญญู (2541 : 13) ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาแตกต่างไปจากเด็กปกติ การให้การศึกษาสำหรับเด็กเหล่านี้จึงควรมีลักษณะแตกต่างไปจากเด็กปกติในด้านเนื้อหา วิธีการ และการวัดผลประเมินผล

วารี ถิระจิตร (2541 : 3) ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีลักษณะทางกายภาพหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากสภาพปกติทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์หรือสังคม ซึ่งความเบี่ยงเบนนี้รุนแรงถึงขั้นกระทบกระเทือนต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 11) ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา (Children With

Special Education Needs) หมายถึง เด็กที่มีความต้องการช่วยเหลือทางการศึกษาที่แตกต่างไปจากเด็กปกติ อันเนื่องมาจาก เหตุบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ หรือสังคม หรือจากความค้อยโอกาส รวมถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545 : 5) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมที่บ่งชี้ความเป็นพิเศษนั้น ๆ ต้องมีความต่อเนื่องมีความรุนแรงเข้มข้น ก่อให้เกิดความเสียหายในการเจริญเติบโตที่ควรพัฒนาไปตามวัยจนทำให้เด็กไม่สามารถใช้ชีวิตตามปกติธรรมดาเหมือนเด็กทั่วไปได้และเด็กต้องได้รับการดูแลรักษาช่วยเหลือ แก้ไข ประคับประคอง ให้การศึกษาพิเศษมากกว่าเด็กปกติธรรมดาทั่วไป

สรุปได้ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นเด็กที่มีพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้เบี่ยงเบนไปจากเด็กทั่วไปรุนแรงถึงระดับที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาหรือดำรงชีวิตในสภาพปกติ

2.2 ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

วารี ธีระจิตร (2541 : 3 - 5) การแบ่งประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษในด้านการศึกษาคือพิจารณาความจำกัดทางร่างกายและความจำกัดทางสติปัญญา ซึ่งจะเป็อุปสรรคในการศึกษา เช่น หูหนวก ตาบอด ปัญญาอ่อน เป็นอุปสรรคในการเรียนเพื่ออ่านออกเขียนได้ และเป็นปัญหาต่อการเรียนรู้ในสภาพของระบบโรงเรียนทั่ว ๆ ไป

1. มีความจำกัดทางด้านสติปัญญา (Intellectual Limitation) แยกเป็น

1.1 กลุ่มเรียนช้า (Slow Learner) มีระดับเกณฑ์เชาว์ หรือ ไอคิว (Intellectual Quotient-IQ) ระหว่าง 70-90

1.2 กลุ่มปัญญาอ่อนพอเรียนได้ (Education Retarded Children) หรือ ปัญญาอ่อนเล็กน้อย (Mild Grade) มีระดับเชาว์ ระหว่าง 50-70

1.3 กลุ่มปัญญาอ่อนพอฝึกได้ (Trainable Retarded Children) หรือปัญญาอ่อนขั้นปานกลาง (Moderate Grade) มีระดับเชาว์ระหว่าง 35-49 คนพิการประเภทนี้และประเภทที่มีระดับต่ำกว่านี้ควรอยู่ในความดูแลของแพทย์และการให้การศึกษาต้องมีการจัดและการฝึกโดยผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง

2. มีความจำกัดทางด้านร่างกาย (Physical Limitation) แยกเป็น

2.1 กลุ่มบกพร่องทางการเห็น (Visually Impaired) แบ่งได้เป็น

2.1.1 ตาบอด (Blind)

2.1.2 สายตาเลือนราง (Low Vision)

2.2 กลุ่มบกพร่องทางการได้ยิน

2.2.1 หูหนวก (Deaf)

2.2.2 หูตึง (Hard of Hearing)

2.3 กลุ่มบกพร่องทางการพูด (Speech Impaired)

2.3.1 พูดไม่ได้ (Aphasia)

2.3.2 พูดผิดปกติ (Disorders Of Speech)

2.4 กลุ่มบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ (Crippled And Other Health Impaired) เช่น แขนขาด้วน เป็นอัมพาต บังคับมือเขียนหนังสือไม่ได้คือ เป็นโรคเรื้อรังหรือร้ายแรง

2.5 กลุ่มบกพร่องทางพฤติกรรม (Behavior Disorders)

2.5.1 อารมณ์ไม่ปกติ (Emotional Disturbed)

2.5.2 ผิดปกติทางสังคม (Socially Maladjusted) เช่นมีความประพฤติกเร ก้าวร้าวชอบข่มเหง ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ซึ่งสังคมรังเกียจและอดทนไม่ได้ นอกจากนั้นคนเดียวอาจมีความพิการหลายอย่าง เรียกว่า พิการซ้อน (Multiple Handicap) เช่น ทั้งหูหนวก ตาบอด ปัญญาอ่อน เกิดขึ้นกับคนคนเดียวกัน

ผดุง อาระวีญญู (2541 : 20) ได้กล่าวถึงเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 12 ประเภท ดังนี้

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
2. เด็กปัญญาอ่อนที่เรียนหนังสือได้
3. เด็กปัญญาอ่อนที่ฝึกได้
4. เด็กปัญญาอ่อนที่มีระดับสติปัญญาต่ำมาก
5. เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา
6. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
7. เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม
8. เด็กที่มีปัญหาทางด้านการเรียนรู้
9. เด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล
10. เด็กปัญญาเลิศ
11. เด็กออทิสติก
12. เด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 11) แบ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็น 10 ประเภท คือ

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว
5. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
6. เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม
7. เด็กออทิสติก
8. เด็กสมาธิสั้น
9. เด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน
10. เด็กที่มีความสามารถพิเศษ

คณะกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบุคคลที่มีความต้องการพิเศษไว้ 9 ประเภท ดังต่อไปนี้
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2543 : 27 - 30)

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท อาจแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1.1 คนตาบอด หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นมากจนต้องสอนให้อ่านอักษรเบรลล์ หรือใช้วิธีการฟังเทปแผ่นเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาดำข้างใดเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 หรือ 20 ส่วน 200 (20/200) ลงมาจนถึงตาบอดสนิท หมายถึง คนตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ในระยะห่างน้อยกว่า 6 เมตร หรือ 20 ฟุต ในขณะที่คนปกติสามารถมองเห็นวัตถุเดียวกันได้ในระยะ 60 เมตร หรือ 200 ฟุต) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 20 องศา (หมายถึงสามารถมองเห็นได้กว้างน้อยกว่า 20 องศา)

1.2 คนเห็นเลือนราง หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้ หรือต้องใช้แว่นขยายอ่าน หากตรวจวัดความชัดของสายตาดำข้างใดเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ระดับระหว่าง 6 ส่วน 18 (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 (20/70) ถึง 6 ส่วน 60 (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 (20/200) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา

2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับรุนแรงจนถึงระดับน้อยอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 คนหูหนวก หมายถึง บุคคลคนที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยินไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม โดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะสูญเสียการได้ยิน ประมาณ 90 เดซิเบลขึ้นไป (เดซิเบล เป็นหน่วยวัดความดังของเสียง หมายถึง เมื่อเปรียบเทียบระดับเริ่มได้ยินเสียงของเด็กปกติ เมื่อเสียงดังไม่เกิน 25 เดซิเบล คนหูหนวกจะเริ่มได้ยินเสียงดังมากกว่า 90 เดซิเบล)

2.2 คนหูตึง หมายถึง คนที่มีการได้ยินเหลืออยู่พอเพียงที่จะรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยิน โดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟังและหากตรวจการได้ยินจะพบว่ามีการสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า 90 เดซิเบล ลงมาจนถึง 26 เดซิเบล คือเมื่อเปรียบเทียบระดับเริ่มได้ยินเสียงของเด็กปกติ เมื่อเสียงดังไม่เกิน 25 เดซิเบล เด็กหูตึงจะเริ่มได้ยินเสียงที่ดังมากกว่า 26 เดซิเบล ขึ้นไปจนถึง 90 เดซิเบล อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ดังนี้

- 2.2.1 ตึงเล็กน้อย (26 - 40 เดซิเบล)
- 2.2.2 ตึงปานกลาง (41 - 55 เดซิเบล)
- 2.2.3 ตึงมาก (56 - 70 เดซิเบล)
- 2.2.4 ตึงรุนแรง (71 - 90 เดซิเบล)

3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง คนที่มีพัฒนาการช้ากว่าคนปกติทั่วไป เมื่อวัดสติปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้ว มีสติปัญญาค่าว่าบุคคลปกติ และความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ปกติอย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่า เช่น ชีวิตในบ้าน การควบคุมตนเอง สุขอนามัย และความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวันการใช้เวลาว่างและการทำงาน ซึ่งลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญา จะแสดงอาการก่อนอายุ 18 ปี อาจแบ่งความบกพร่องของสติปัญญา 4 ระดับ ดังนี้

- 3.1 บกพร่องระดับเล็กน้อย ระดับเซาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 56 - 70
- 3.2 บกพร่องระดับปานกลาง ระดับเซาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 41 - 55
- 3.3 บกพร่องระดับรุนแรง ระดับเซาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 26 - 40
- 3.4 บกพร่องระดับรุนแรงมาก ระดับเซาว์ปัญญา (IQ) ประมาณ 20 - 25

4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ หมายถึงคนที่มีอวัยวะไม่สมส่วน อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วยเรื้อรัง รุนแรง มีความพิการของระบบประสาท มีความลำบากในการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติ ทั้งนี้ไม่รวมคนที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัส ได้แก่ ตาบอด หูหนวก อาจแบ่งได้เป็นประเภทดังนี้

4.1 โรคของระบบประสาท เช่น ซีรีบรัล พัลซี (Cerebral Palsy) หรือ โรคอัมพาต เนื่องจากสมองพิการ โรคลมชัก มัลติเพิล สเคลอโรซิส (Multiple Sclerosis)

4.2 โรคทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูก เช่น ข้ออักเสบ เท้าปุก โรคกระดูกอ่อน โรคอัมพาต กล้ามเนื้อลีบ หรือมัสดิวลาร์ ดิสโทรफी (Muscular Dystrophy)

4.3 การไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด เช่น โรคสี่ระยะโต สไปนา เบฟิดา (Spina Bifida) แขนขาด้วนแต่กำเนิด เตี้ยแคระ

4.4 สภาพความพิการและความบกพร่องทางสุขภาพอื่น ๆ ได้แก่

4.4.1 สภาพความพิการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุและโรคติดต่อ เช่น ไฟไหม้ แขนขาขาด โรคโปลิโอ โรคเยื่อสมองอักเสบจากเชื้อไวรัสและอันตรายจากการคลอด

4.4.2 ความบกพร่องทางสุขภาพ เช่น หอบ หืด โรคหัวใจ วัณโรค เป็นต้น

5. บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หมายถึง คนที่มีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับความเข้าใจ หรือการใช้ภาษา อาจเป็นภาษาพูดและ/หรือภาษาเขียนซึ่งจะมีผลทำให้มีปัญหาในการฟังการพูด การคิด การอ่าน การเขียน การสะกดหรือการคิดคำนวณทั้งสภาพความบกพร่องในการรับรู้ สมองได้รับบาดเจ็บ การปฏิบัติงานของสมองสูญเสียไปซึ่งทำให้มีปัญหาในการอ่าน และปัญหาในการเข้าใจภาษา ทั้งนี้ไม่รวมคนที่มีปัญหาทางการเรียนเนื่องจากสภาพบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหวปัญญาอ่อน ปัญหาทางอารมณ์ หรือความด้อยโอกาสเนื่องจากสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมหรือเศรษฐกิจ

6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา หมายถึง บุคคลคนที่มีความบกพร่องในเรื่องของการออกเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูด ผิดปกติ หรือคนที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจและหรือการใช้ภาษาพูด การเขียน และหรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบของภาษา เนื้อหาของภาษาและหน้าที่ของภาษา

7. บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ หมายถึง คนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่เป็นที่ยอมรับทางสังคมหรือวัฒนธรรม

8. บุคคลออทิสติก หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษาและการสื่อความหมาย พฤติกรรมอารมณ์ และจินตนาการ ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากการทำงานในหน้าที่บางส่วนของสมองที่ผิดปกติไป และความผิดปกตินี้พบได้ก่อนวัย 30 เดือน ลักษณะของบุคคลออทิสติก สรุปได้ดังนี้

8.1 มีความบกพร่องทางปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ไม่มองสบตาคู่บุคคลอื่น ไม่มีการแสดงออกทางสีหน้า กิริยาหรือท่าทาง เล่นกับเพื่อนไม่เป็น ไม่สนใจที่จะทำงานร่วมกับใคร ไม่เข้าใจพฤติกรรมของคนอื่น

8.2 มีความบกพร่องด้านการสื่อสาร ทั้งด้านการใช้ภาษาพูด ความเข้าใจภาษา การแสดงกิริยาสื่อความหมายซึ่งมีความบกพร่องหลายระดับ ตั้งแต่ไม่สามารถพูดจา สื่อความหมายได้เลย หรือบางคนพูดได้แต่ไม่สามารถสนทนาโต้ตอบกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจ

8.3 มีความบกพร่องด้านพฤติกรรมและอารมณ์ บางคนมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ผิดปกติ เช่น เล่นมือ โบกมือไปมา หรือหมุนตัวไปรอบๆ เดินเขย่งปลายเท้า ท่าทางเดินงุ่มง่าม ยึดติด ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง การแสดงออกทางอารมณ์ไม่เหมาะสมกับวัย บางคนร้องไห้หรือหัวเราะ โดยไม่มีเหตุผล บางคนมีอาการก้าวร้าวรุนแรง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

8.4 มีความบกพร่องด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัส การใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือการรับรู้ทางการเห็น การตอบสนองต่อการฟัง การสัมผัส การรับกลิ่นและรสมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล บางคนชอบมองแสง บางคนตอบสนองต่อเสียงผิดปกติ รับเสียงบางเสียงไม่ได้ ด้านการสัมผัสกลิ่นและรส บางคนตอบสนองช้าหรือไวหรือแปลกกว่าปกติ เช่น การคมของเล่น

8.5 มีความบกพร่องด้านการใช้อวัยวะต่างๆ อย่างประสานสัมพันธ์ การใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกาย รวมถึงการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดเล็ก มีความบกพร่องบางคนเคลื่อนไหวงุ่มง่ามผิดปกติ ไม่คล่องแคล่ว ท่าทางเดิน หรือวิ่งแปลกๆ การใช้อวัยวะมัดเล็กในการหยิบจับไม่ประสานกัน

8.6 มีความบกพร่องด้านการจินตนาการ ไม่สามารถแยกเรื่องจริงเรื่องสมมุติ หรือประยุกต์วิธีการจากเหตุการณ์หนึ่งไปยังอีกเหตุการณ์หนึ่งได้ เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ยาก เล่นสมมุติไม่เป็น จักระบบความคิด ลำดับความสำคัญก่อนหลัง ถัดจินตนาการจากภาษาได้ยากทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียน

8.7 มีความบกพร่องด้านสมาธิ มีความสนใจที่สั้น วอกแวกง่าย

9. บุคคลพิการซ้อน หมายถึง คนที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน เช่น คนปัญญาอ่อนที่สูญเสียการได้ยิน เป็นต้น

2.3 ลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ศรียา นิยมธรรม (2540 : 10) ได้กล่าวถึงลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ดังนี้

1. สภาพใด ๆ ซึ่งทำให้เด็กมีการพัฒนาและความเจริญเติบโตล่าช้ากว่าปกติ
2. สภาพใด ๆ ซึ่งทำลาย (ทำให้ผิดปกติหรือผิดแปลก) ความเจริญเติบโตและ พัฒนาการของเด็ก

3. สภาพใดๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อการเจริญเติบโตและ พัฒนาการเด็ก หรือการปรับตัวต่อการดำเนินชีวิตและการทราบลักษณะของเด็กพิเศษจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เข้าใจและปฏิบัติเหมาะสมกับความสามารถที่เขา มีอยู่

วาริ ธิระจิตร (2541 : 3) ได้แบ่งลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ดังนี้

1. มีสภาพผิดปกติเกิดขึ้น
2. ความผิดปกตินั้นต้องเบี่ยงเบนไปจากตัวแทนของกลุ่ม (norm)
3. ความผิดปกตินั้นจะเกิดภายในตัวเอง คือ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ อาจเกิดด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน
4. ความผิดปกติจะต้องอยู่ในระดับรุนแรงถึงขั้นกระทบกระเทือนต่อชีวิตความเป็นอยู่ พัฒนาการ ความเจริญเติบโตด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้านที่ประกอบ เป็นตัวเด็ก

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2545 : 1) ได้กล่าวถึง ลักษณะของเด็กพิเศษ จะต้องอยู่ในขอบเขต 3 ประการ คือ

1. ความบกพร่อง
2. ไร้สมรรถภาพ
3. ความเสียเปรียบ

3. การเรียนร่วม

การเรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าศึกษาในระบบ การศึกษาทั่วไปทุกระดับและหลากหลายรูปแบบ และพัฒนาเต็มศักยภาพทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเพื่อให้ช่วยเหลือตนเองและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติได้

3.1 ความหมายการเรียนร่วม

ละออ ชูติกร (2526 : 1) ได้กล่าวถึงความหมายการเรียนร่วมไว้ว่าเป็นการจัดการ การศึกษาพิเศษตามโครงการที่พยายามจะให้เด็กพิเศษได้เข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติซึ่งจะต้องมี วิธีการและขั้นตอนในการจัดการดำเนินงานอย่างเหมาะสมโดยพิจารณาตามความพร้อมและ ความสามารถในการเรียนของเด็กแต่ละคนแต่ละประเภทว่าควรจะเรียนร่วมชั้นในรูปแบบใด ต้องการสื่อหรืออุปกรณ์รวมทั้งครูพิเศษด้านใด

เบญญา ชลธารันนท์ (2532 : 2) และ ผดุง อารยะวิญญู (2533 : 188) กล่าวถึง การเรียนร่วมว่าเป็นการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในชั้นเดียวกับเด็กปกติมีการ ร่วมกิจกรรมและใช้เวลาช่วงใดช่วงหนึ่งในแต่ละวันระหว่างเด็กทั้งสองกลุ่มซึ่งอาจเป็นการ เรียนร่วมเต็มเวลาโดยการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในห้องเรียนสำหรับเด็กปกติ ทุกอย่างและไม่มีบริการเพิ่มเติมสำหรับประเภทนี้หรือเป็นการเรียนร่วมบางเวลา โดยการจัดให้ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติบางเวลารวมถึงการจัดชั้นพิเศษในโรงเรียน ปกติด้วย

วาริ ถิระจิตร (2541 : 16) ได้กล่าวถึงการเรียนร่วมว่าเป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็ก ปกติในด้านเวลา ด้านการเรียนการสอนและด้านสังคมภายใต้พื้นฐานการจัดการศึกษาอย่าง ต่อเนื่องและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการปรับตัวทางสังคมเพื่อให้เด็กมี ประสบการณ์ตรงและสามารถพัฒนาตนเองไปให้ได้มากที่สุด

ศรียา นิยมธรรม (2540 : 37) ให้ความหมายการเรียนร่วม หมายถึง การนำเอาคนพิการ มาสู่สังคมคนปกติไม่ว่าจะในด้านนันทนาการหรือการศึกษา

บังอร ต้นปาน (2535 : 6-7) ได้รวบรวมความหมายของการเรียนร่วมของเด็กพิเศษ นักการศึกษาหลายท่านและสรุปว่า การเรียนร่วมหมายถึง การจัดการศึกษาให้เด็กพิเศษมี โอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยได้รับความช่วยเหลือตาม ความจำเป็นพิเศษเพื่อส่งเสริมให้ได้เรียนรู้และอยู่ในสังคมปกติอย่างเป็นสุข

ผดุง อารยะวิญญู (2541 : 221) ได้กล่าวถึง การเรียนร่วมว่า เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนเดียวกับเด็กปกติในภาษาอังกฤษมีคำที่มีความหมายเกี่ยวกับคำเรียนร่วม 2 คำ คือ Mainstreaming หมายถึง การเรียนร่วมเต็มเวลา นั่นคือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะถูกส่งเข้าไปเรียนกับเด็กปกติทุกอย่างและไม่มีบริการเพิ่มเติมสำหรับเด็กกลุ่มนี้ Integration หมายถึง การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ แต่เป็นการเรียนร่วมบางเวลาเท่านั้นและรวมไปถึงการจัดชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติด้วย

กรมสามัญศึกษา (2542 : 7) ให้ได้ให้ความหมายการเรียนร่วม หมายถึง กระบวนการในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องระดับที่สามารถพัฒนาและสามารถเรียนรู้ได้ โดยมีขีดจำกัดน้อยที่สุด ได้เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนปกติโดยคำนึงถึงความสามารถของเด็กแต่ละคนเพื่อส่งเสริมให้ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาและดำรงชีวิตในสังคมได้เท่าเทียมกับเด็กปกติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 17) ได้ให้ความหมายการเรียนร่วม หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กพิการเข้าไปในระบบการศึกษาทั่วไป มีการร่วมกิจกรรมและใช้เวลาว่างช่วงใดช่วงหนึ่งในแต่ละวันระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กพิการกับเด็กทั่วไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 21) กล่าวถึงการเรียนร่วม เป็นวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติเพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้ตามรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น ให้สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 5) ให้ความหมายการเรียนร่วม หมายถึง การจัดให้เด็กและเยาวชนคนพิการที่ได้รับการเตรียมความพร้อมมาก่อนเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปในโรงเรียนปกติ จัดได้หลายรูปแบบ เช่น เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา เรียนร่วมบางเวลา เรียนร่วมโดยได้รับบริการสอนเสริมจากครูสอนเสริมและจัดให้มีบริการสนับสนุนตามความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กและเยาวชนเป็นเฉพาะบุคคล

พิรพัฒน์ ชูชัย (2546 : 11) การเรียนร่วม หมายถึง การจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีโอกาสได้เรียนร่วมกับเด็กปกติตามความสามารถของแต่ละบุคคลโดยได้รับความช่วยเหลือตามความจำเป็นพิเศษเพื่อส่งเสริมให้ได้เรียนรู้และอยู่ร่วมในสังคมปกติอย่างเป็นสุข

จากความหมายการเรียนรู้ร่วมข้างต้น จึงอาจสรุปได้ว่า การจัดให้เด็กที่มีความต้องการ พิเศษได้เรียนกับเด็กปกติในรูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับระดับความพร้อมและ ความสามารถของเด็กแต่ละคน โดยจัดสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุดให้สามารถเรียนรู้ และร่วมกิจกรรมกับเด็กทั่วไปให้มากที่สุด

3.2 หลักการของการจัดการเรียนร่วม

การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมเป็นการให้การศึกษาสำหรับทุกคน โดยรับเข้ามาเรียน ร่วมกันตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษาและจัดให้มีบริการพิเศษตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยมีหลักว่าเด็กเป็นผู้เลือก โรงเรียน ไม่ใช่โรงเรียนเลือกเด็ก เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะเรียนร่วมกัน โดยโรงเรียนและครูจะต้องเป็นผู้ปรับสภาพแวดล้อม หลักสูตร การประเมินผล วัตถุประสงค์ เพื่อให้ครูและโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองต่อความต้องการของนักเรียนแต่ละ คนได้ การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคนในระบบ เดียวกัน โดยไม่แยกว่าเด็กพิการต้องไปเรียนในสถานศึกษาเฉพาะรวมทั้งเด็กนั้นต้องได้รับการ สนับสนุนทุกด้าน ทั้งด้านการแพทย์ กิ่งแพทย์ วิชาการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกบริการ เทคนิคการเรียนการสอน สถานที่ เป็นต้น รวมทั้งจัดให้มีบุคลากรสนับสนุน ทั้งนี้เพื่อให้เด็ก ทุกคนได้เรียนร่วมในสถานศึกษาเดียวกัน (เบญญา ชลธาร์นนท์ 2543 : 25)

ผดุง อารยะวิญญู (2529 : 3) การจัดการเรียนร่วมมีหลักการสำคัญที่คำนึงถึง ดังต่อไปนี้ การเรียนร่วมนั้นควรเริ่มเมื่อเด็กอายุยังน้อย คั้งนั้นควรเริ่มเรียนร่วมตั้งแต่ในชั้น ปฐมวัยให้โอกาสแก่ครูที่สอนเด็กปกติในการตัดสินใจว่าจะรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามา เรียนร่วมในชั้นที่ตนสอนหรือไม่ สถานศึกษาที่จะบริการด้านการเรียนร่วมต้องมีความพร้อม ด้านบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้ทำหน้าที่สอนเด็กปกติและเด็กพิเศษในการเตรียม ความพร้อมของสถานศึกษานั้นควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจและอบรมครูเจ้าหน้าที่โรงเรียน และนักเรียนเกี่ยวกับโครงการเรียนร่วมที่จะเริ่มขึ้นในสถานศึกษาแห่งนั้น ให้เข้าใจถึงบทบาท และความรับผิดชอบ สถานศึกษา เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนอุปกรณ์อันจำเป็นในการเรียน การสอนอย่าง เหมาะสมและเพียงพอ ควรมีแผนการศึกษาสำหรับเด็กเป็นรายบุคคล (Individual Education Program) หรือใช้ชื่อย่อว่า IEP เพราะแผนการศึกษารายบุคคลนี้จะช่วย ให้การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษบรรลุเป้าหมายได้ หากไม่จำเป็นแล้วไม่ควรแยก เด็กที่มีความต้องการพิเศษออกจากเด็กปกติในแง่ของการให้บริการการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กปกติได้เข้าใจถึงความต้องการและความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การประเมินพัฒนาการและผลการเรียนของเด็กต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอด้วยวิธีการประเมินที่

เชื่อถือได้ ศึกษาข้อบกพร่องของการจัดการเรียนร่วมอยู่เสมอและหาทางแก้ไขปรับปรุง ให้บริการดังกล่าวมีประสิทธิภาพ

จากหลักการจัดการเรียนร่วมดังกล่าวได้มุ่งเน้นถึงการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก ตั้งแต่ชั้นปฐมวัยรวมถึงการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมควรได้รับการอบรม โดยเฉพาะครูผู้ทำหน้าที่สอนเด็กปกติและเด็กพิเศษเพื่อ ส่งเสริมให้เด็กพิเศษได้เรียนรู้และอยู่ในสังคมปกติอย่างมีความสุข

3.3 รูปแบบการจัดการเรียนร่วม

การจัดการเรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาระบบเปิดและยืดหยุ่นตามความต้องการ จำเป็นของเด็ก สำหรับโครงการเรียนร่วมในประเทศไทยปัจจุบัน มี 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบครู สอนซ่อมเสริม โดยมีครูการศึกษาพิเศษประจำอยู่ที่โรงเรียน รูปแบบครูเดินสอน โดยมีครู การศึกษาพิเศษเดินทางไปให้บริการนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ รูปแบบผู้สอนเสริมและครูเดิน สอน โดยมีครูการศึกษาพิเศษอยู่ให้บริการนักเรียนในโรงเรียนหนึ่งเป็นหลักและเดินทางไป ให้บริการนักเรียนในโรงเรียนอื่นๆเป็นบางเวลา รูปแบบชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียน โดยมีครู การศึกษาพิเศษอยู่สอนเด็กพิเศษในโรงเรียนปกติทั้งวัน (จรัล ทองปิยะภูมิ 2531 : 32) ส่วน เบญจา ชลธารันนท์. (2535 : 4 - 6) ได้นำเสนอไว้ 6 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ชั้นเรียนปกติเต็มวัน

รูปแบบที่ 2 ชั้นเรียนปกติการให้คำปรึกษาแนะนำพร้อมสื่อวัสดุอุปกรณ์พิเศษ

รูปแบบที่ 3 ชั้นเรียนปกติกับบริการครูเดินสอน

รูปแบบที่ 4 ชั้นเรียนปกติกับบริการห้องสอนเสริม

รูปแบบที่ 5 ชั้นเรียนพิเศษและชั้นเรียนปกติ

รูปแบบที่ 6 ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียน

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 221 – 223) ได้เสนอรูปแบบของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมจะมี 6 รูปแบบ คือ

1. เรียนร่วมในชั้นปกติ โดยการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมกับ เด็กปกติและเรียนเหมือนเด็กปกติทุกประการ

2. เรียนร่วมในชั้นปกติและมีครูพิเศษให้คำแนะนำ ปรึกษา วิธีนี้คล้ายวิธีแรก แต่มี ครูพิเศษช่วยเหลือครูประจำชั้นและครูประจำวิชา

3. เรียนร่วมปกติในชั้นเรียน และรับบริการจากครูเวียนสอนซึ่งเดินทางไปตาม โรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก

4. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการซึ่งเป็นครูการศึกษาพิเศษ ที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในห้องเสริมวิชาการ มีเอกสารเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

5. ชั้นเรียนในโรงเรียนปกติและเรียนร่วมบางเวลา เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ในชั้นเดียวกัน เป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีครูประจำชั้นสอยแทนทุกวิชา

6. ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ มีครูประจำชั้นสอนทุกวิชา การเรียนร่วมในลักษณะนี้เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความพิการค่อนข้างมาก

การจัดการเรียนร่วมในลักษณะใดนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพความพิการและความพร้อมของเด็กที่มีความพิการน้อยและมีความพร้อมสูงอาจจัดให้เรียนร่วมเต็มเวลา เด็กที่มีความพิการมากและความพร้อมน้อย อาจจัดให้เรียนในชั้นพิเศษลดหลั่นกันลงไปด้วยรูปแบบการเรียนร่วมที่มีผู้เสนอไว้แตกต่างกันอยู่บ้างนี้ เป็นความแตกต่างในแง่ของรายละเอียดเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนร่วมมีความชัดเจนขึ้นเป็นสำคัญแต่โดยลักษณะใหญ่แล้วมีความสำคัญคล้ายคลึงกัน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนร่วมไว้ดังนี้ คือ การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนปกติโดยมีการจัดการเรียนการสอนได้ 3 ลักษณะคือ การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา การเรียนในชั้นเรียนพิเศษและเรียนร่วมบางเวลาในชั้นปกติ และการเรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ

4. แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP)

4.1 ความหมายของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก คือ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พุทธศักราช 2545 และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการของคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษาว่าด้วยการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลว่าเป็นแผนที่กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการตลอดจนกำหนด สิ่งอำนวยความสะดวก คือ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 6) ได้ให้ความหมาย แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หมายถึง แผนการให้บริการทางการศึกษาพิเศษรายปีที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรให้กับนักเรียนพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคล โดยพ่อแม่

หรือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำซึ่งจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับระดับความสามารถของนักเรียนในปัจจุบันตลอดจนกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้เป็นเฉพาะบุคคล

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 204) ได้ให้ความหมายแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลว่าเป็นแผนจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่โรงเรียนจัดทำขึ้น โดยได้รับความร่วมมือและความยินยอมจากผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แผนนี้บรรจุเนื้อหาของหลักสูตรซึ่งเด็กจะต้องเรียน โดยปกติแล้ว แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลจะจัดทำขึ้นสำหรับแต่ละคนเป็นแผนในระยะ 1 ปี และมีการทบทวนแผนทุกภาคเรียน

เบญญา ชลธารันนท์ (2543 : 1) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับคนพิการ ดังนี้ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นแผนการจัดการศึกษาซึ่งกำหนดแนวทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลพิการแต่ละบุคคลตลอดจนกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ ให้เป็นเฉพาะบุคคล

สุขพัชรา ชิมเจริญ (2545 : 10) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไว้ว่า คือแผนการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรทางการแพทย์ จัดทำเนื้อหาของหลักสูตรและความช่วยเหลือพิเศษขึ้นให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็กเฉพาะแต่ละคน

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2546 : 1) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไว้ว่า แผนซึ่งกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการตลอดจนกำหนด สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาเฉพาะบุคคล

สรุปได้ว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นเครื่องมือสำหรับกระบวนการตรวจสอบ (Assessment) และกระบวนการเรียนการสอนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเป็นแผนกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ (Special Needs) ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละบุคคลรวมถึงการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นเฉพาะบุคคลตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงเพื่อให้คนพิการ ได้รับการช่วยเหลือสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล

4.2 ความสำคัญของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ผดุง อารยะวิญญู (2541 : 205 - 206) กล่าวว่า เหตุผลสำคัญที่ต้องมีแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กแต่ละคน คือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีทักษะและความสามารถที่แตกต่างกันมากการที่จะสอนเด็กให้เรียนรู้ไปพร้อมกันในเวลาเดียวกันที่ละหลายๆคนคงไม่สอดคล้องตามความต้องการและความสามารถของเด็ก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กแต่ละคนซึ่งแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลมีประโยชน์ต่อครูผู้สอนผู้ปกครองและทางโรงเรียนดังนี้

ประโยชน์ต่อครูผู้สอน

1. ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางในการจัดทำตารางสอนและบันทึกการสอนรายวันและกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็ก
2. ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของครูผู้สอนแต่ละคนหากมีครูมากกว่า 1 คน ที่มีส่วนร่วมในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
3. ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนาการทางด้าน การเรียนของเด็ก
4. ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางในการรายงานหรือแจ้งความก้าวหน้าทางการเรียนของเด็กแก่ผู้ปกครอง
5. ครูใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางในการเลือกสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก

ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง

1. ทราบว่าจะติดต่อกับครูคนใดเมื่อต้องการพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของบุตรหลาน
2. ทราบว่าบุตรของตนจะเรียนอะไรบ้างที่โรงเรียน
3. ตั้งความหวังที่เหมาะสมเกี่ยวกับผลการเรียนของบุตรหลานตน
4. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบุตรของตนแก่ครูได้ถูกต้อง
5. ทราบว่าควรจะฝึกบุตรของตนที่บ้านอย่างไรบ้าง

ประโยชน์ต่อทางโรงเรียน

1. ทางโรงเรียนจะทราบว่าเด็กเข้ารับการศึกษาในระดับใดและในลักษณะใด
2. ทางโรงเรียนสามารถจัดบริการทางการศึกษาตลอดจนบริการที่เกี่ยวข้องที่จำเป็นให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

3. โรงเรียนจะได้ทราบพัฒนาของเด็กและจะได้จัดการประชุมทบทวนแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลในอนาคตต่อไป

4.3 ส่วนประกอบของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการของคณะกรรมการพิจารณาให้คนพิการได้รับสิทธิช่วยเหลือทางการศึกษาว่าด้วยการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ประกาศ ณ วันที่ 30 กรกฎาคม พุทธศักราช 2546 กำหนดส่วนประกอบของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไว้ในข้อ 6 ต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป
2. ข้อมูลด้านการศึกษา
3. การวางแผนการจัดการศึกษา
4. ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา
5. คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
6. ความเห็นของบิดา มารดา หรือผู้เรียนลงนามในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2543 : 40) ระบุว่า รายละเอียดของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอาจแตกต่างกันตามความเหมาะสม โดยทั่วไปควรมีรายละเอียด ดังนี้

1. ระยะเวลาเริ่มใช้แผนและระยะเวลาสิ้นสุดการใช้แผน
2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น ชื่อ สกุล อายุ เพศ ประเภทความบกพร่อง
3. ระดับความสามารถของเด็กในด้านต่างๆ เช่น ด้านสังคม การรับรู้ การช่วยเหลือตนเอง
4. จุดมุ่งหมายระยะยาว โดยทั่วไปกำหนด 1 ปี ว่าเมื่อครบหนึ่งปีและเด็กควรจะเรียนรู้อะไรบ้างและสามารถแสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง
5. จุดมุ่งหมายระยะสั้น
6. สำหรับเด็กที่เข้าเรียนร่วมต้องระบุว่า เรียนร่วมเมื่อใด อย่างไร
7. บริการพิเศษที่จำเป็น
8. การประเมินผลต้องระบุว่าใช้วิธีใดมีขั้นตอนในการวัดประเมินอย่างไร

9. การรับรองแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลโดยผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ผดุง อารยะวิญญู (2541 : 209 - 202) กล่าวว่าแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ประกอบด้วยเนื้อหาสาระตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับเด็กดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป เป็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเด็ก เช่น ชื่อ นามสกุล วัน เดือน ปีเกิด อายุ ที่อยู่ ชื่อ โรงเรียน อำเภอ จังหวัด เป็นต้น

2. บริการที่เด็กจะได้รับ หมายถึง บริการในทางการศึกษาและบริการที่เกี่ยวข้อง บริการทางการศึกษาเป็น โครงการศึกษาพิเศษที่ทางโรงเรียนจัดให้นั้นก็ต้องระบุว่าเด็กได้รับการบรรจุเข้าศึกษาในโครงการใดโครงการหนึ่ง ต่อไปนี้

- 2.1 โครงการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- 2.2 โครงการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา
- 2.3 โครงการสำหรับเด็กปัญญาอ่อน
- 2.4 โครงการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
- 2.5 โครงการสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
- 2.6 โครงการสำหรับเด็กสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์
- 2.7 โครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอื่นๆที่ทางโรงเรียนเปิด

บริการที่เกี่ยวข้อง

3. การเรียนร่วมในชั้นปกติ หากเป็นไปได้ให้เด็กมีโอกาสในการเรียนร่วมในชั้นปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้น แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลจะต้องระบุว่าจะให้เด็กเรียนร่วมในลักษณะใด เรียนร่วมเต็มเวลา หรือเรียนร่วมบางเวลา การเรียนร่วมคิดเป็นเวลาร้อยละเท่าใดของเวลาเรียนทั้งหมดและจะให้เรียนร่วมในวิชาใด

4. ระดับความสามารถของเด็กในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลจะต้องระบุ ความสามารถของเด็ก นั่นคือเด็กมีความรู้ความสามารถในระดับใด ซึ่งมักจะพบได้จากการทดสอบในด้านต่างๆด้านที่สำคัญที่ควรระบุ มีดังนี้

- 4.1 พื้นฐานความรู้ด้านวิชาทักษะ เช่น การอ่าน คณิตศาสตร์ เป็นต้น
- 4.2 การพูดและภาษา
- 4.3 วุฒิภาวะทางสังคม
- 4.4 การเคลื่อนไหวรวมไปถึงการเดิน การวิ่ง การหยิบจับสิ่งของ
- 4.5 การช่วยตนเอง
- 4.6 วุฒิภาวะทางอารมณ์

4.7 การเตรียมอาชีพ

การที่ครูจะทราบระดับความสามารถของเด็กจะช่วยให้ครูสามารถจัดเนื้อหาตลอดจนหลักสูตรที่จะใช้สอนเด็กได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของเด็กจึงจะทำให้เด็กเรียนรู้ได้มากที่สุด

5. จุดมุ่งหมายระยะยาว โดยปกติแล้วจุดมุ่งหมายระยะยาวกำหนดไว้ไม่เกิน 1 ปี ดังนั้นในระยะเวลาการเรียน 1 ปี ครูต้องให้เด็กมีทักษะและความสามารถเพิ่มขึ้นจากเดิมเท่าใดควรกำหนดไว้ ตัวอย่างจุดมุ่งหมาย เช่น เด็กสามารถแต่งตัวได้เอง เด็กสามารถทำเลขในหนังสือแบบเรียนเลขคณิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เด็กสามารถอ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชั้น ป.1 ได้ การกำหนดจุดมุ่งหมายระยะยาวควรสอดคล้องกับระดับความสามารถของเด็ก จุดมุ่งหมายไม่ควรกำหนดไว้สูงเกินไปเพราะบางทีไม่บรรลุเป้าหมายนั้น หรือไม่ควรถังต่ำเกินไปเพราะอาจทำให้เด็กไม่สนใจบทเรียนเนื่องจากเด็กสามารถบรรลุเป้าหมายได้ในเวลารวดเร็ว จุดมุ่งหมายระยะยาวนี้ต้องมีการทบทวนปีละ 1 ครั้ง เป็นอย่างน้อย

6. จุดมุ่งหมายระยะสั้น โดยปกติแล้วจุดมุ่งหมายระยะสั้นเป็นจุดมุ่งหมายภายใน 1 ภาคเรียนและต้องยึดจุดมุ่งหมายระยะยาวเป็นหลัก เช่น ในจุดมุ่งหมายระยะยาวกำหนดว่าจะให้เด็ก (ปัญญาอ่อน) สามารถแต่งตัวได้เองโดยไม่มีคนคอยช่วยเหลือ ในจุดมุ่งหมายระยะสั้นจะต้องกำหนดว่าการที่เด็กแต่งตัวได้เด็กจะสามารถทำอะไรได้บ้าง ตัวอย่าง เช่น เด็กสามารถ หยิบเสื้อสวมเสื้อได้เอง เด็กสามารถรัดกระดุมเสื้อได้ถูกต้อง เด็กสามารถสวมกางเกงได้เด็กสามารถผูกเชือกรองเท้าได้

ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนหรือทักษะต่างๆที่เด็กต้องกระทำจะต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ระยะสั้นที่กำหนดไว้ ดังนั้นเด็กต้องฝึกกล้ามเนื้อแขน ขา ตลอดจนถึงนิ้วมือ เพื่อให้มีความแข็งแรงพอที่จะช่วยตนเองในการแต่งตัวได้

7. เกณฑ์การวัดผล ควรมีการวัดอย่างน้อยปีละครั้ง แต่โดยทั่วไปจะมีการวัดภาคเรียนละ 1 ครั้ง หรือมากกว่านั้น จุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินผลคือ เพื่อสำรวจว่าเด็กสามารถเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดผลอาจใช้แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น สิ่งสำคัญเกี่ยวกับการวัดผลที่ต้องกำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลคือเกณฑ์ในการตัดสินซึ่งจะต้องกำหนดไว้ควบคู่กันไปกับวิธีวัดผล

8. ระยะเวลา หมายถึง ช่วงเวลาที่ครูนำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไปใช้ ดังนั้น แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลต้องกำหนดวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุดซึ่งอาจกำหนดเป็นรายปีหรือใน 1 ภาคเรียนก็ได้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

9. การลงลายมือกำกับ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ควรมีผู้รับผิดชอบ ซึ่งอาจเป็นครูผู้สอน หรือคณะกรรมการที่ประกอบด้วย ครูใหญ่ ครูแนะแนวและผู้ปกครอง เป็นต้น ผู้ที่รับผิดชอบหมายถึงผู้ที่เห็นด้วยกับแผนนี้และลงลายมือชื่อกำกับไว้ตอนท้ายของ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

10. ข้อมูลอื่น ๆ หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลหากบรรจุข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้ข้อมูลที่อาจจำเป็นควร ได้รับการบรรจุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ได้แก่ ประวัติการเจ็บป่วย รายชื่อแบบทดสอบ ที่ใช้ในการวินิจฉัยเด็กการปรับพฤติกรรม โครงการสอนรายสัปดาห์ เป็นต้น ข้อมูลดังกล่าว จะบรรจุหรือไม่บรรจุอยู่ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลก็ได้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของ โรงเรียนส่วนข้อมูล 1-9 นั้นจำเป็นต้องได้รับการบรรจุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะ บุคคล

กล่าวโดยสรุป แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นเครื่องมือสำคัญที่กำหนดขึ้นจาก ความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาและให้การศึกษาแก่เด็ก โดยการกำหนด เป้าหมายของการจัดการศึกษา เนื้อหา แนวทางการจัดกิจกรรมและผู้รับผิดชอบในแต่ละปีและ สามารถปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นได้ โดยมีส่วนประกอบที่สำคัญคือ ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับเด็ก ข้อมูลด้านการศึกษา การวางแผนการจัดการศึกษา กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล ตลอดจนความยินยอมของบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้เรียนกรณีผู้เรียนสามารถ ให้ความยินยอมได้

4.4 กระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ผดุง อารยะวิญญู (2541 : 207) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดทำแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล ดังนี้

1. ทางโรงเรียนประกาศให้ประชาชนทราบว่ารับบริการด้านใดบ้างหากทาง โรงเรียนมีบริการทางการทดสอบควรแจ้งให้ประชาชนทราบว่ารับบริการได้ ณ ที่ใด
2. ทำการทดสอบเด็ก เป็นการทดสอบเบื้องต้นเพื่อพิจารณาว่าเด็กควรได้รับบริการ ทางการศึกษาพิเศษหรือการศึกษาสำหรับเด็กปกติ
3. ส่งเด็กไปรับการทดสอบโดยละเอียด หากเด็กต้องการทดสอบเพิ่มเติมเด็กควร ได้รับบริการ ณ ที่ใด
4. ขออนุญาตผู้ปกครองก่อนทำการทดสอบเด็ก

5. ทดสอบเด็กโดยละเอียด การทดสอบในขั้นนี้เป็นการทดสอบเพื่อจำแนกเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทดสอบเพื่อประเมินความสามารถของเด็กและจุดอ่อนของเด็ก ทั้งนี้ เพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

6. แจ้งผลการทดสอบแก่ผู้เกี่ยวข้องและนักประชุม

7. ประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ผู้ที่เข้าร่วมประชุมได้แก่ ครูผู้สอน ครูใหญ่หรือผู้แทน นักจิตวิทยาและผู้ปกครองเด็ก

8. เริ่มใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

9. ประเมินผลการเรียนของเด็ก

10. ทบทวนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและ/หรือจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลใหม่

เบญญา ชลธารันนท์ (กองการศึกษาเพื่อคนพิการ . 2543 : 15 - 17) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขออนุญาตผู้ปกครอง

ก่อนลงมือทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับคนพิการแต่ละคน สิ่งสำคัญที่ควรดำเนินการเป็นอันดับแรก คือสถานศึกษาที่คนพิการไปรับบริการต้องประสานทำความเข้าใจกับผู้ปกครองเกี่ยวกับคนพิการ สร้างความเข้าใจ การยอมรับและเจตคติที่มีต่อคนพิการจากบุคคลรอบข้างความจำเป็นในการได้รับการศึกษาพิเศษความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและสถานศึกษาในการช่วยเหลือพัฒนา ส่งเสริมความก้าวหน้าของคนพิการแต่ละคน

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูลและประเมินเกี่ยวกับคนพิการ ได้แก่

1. ประวัติส่วนตัว

2. ใบแสดงความบกพร่อง (ถ้ามี)

3. สำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาสูติบัตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพครอบครัว

และสภาพการเกิดของคนพิการ

สิ่งสำคัญก่อนที่จัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลคือต้องมีการประเมินศักยภาพของคนพิการจากความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน เช่น นักจิตวิทยา นักอรรถบำบัด ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ครูผู้สอนแต่ละทักษะ/วิชาทดสอบความสามารถของคนพิการ ค้นหาจุดเด่น จุดด้อย เพื่อให้ทราบว่าแต่ละคนมีความสามารถพื้นฐานหรือระดับผลสัมฤทธิ์แต่ละทักษะ/วิชาเป็นอย่างไร ควรจะพัฒนาต่อไปและจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของคนพิการคนนั้นๆ

ขั้นตอนที่ 3 ประชุมจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล

ขั้นตอนที่ 4 เริ่มใช้โปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล

ขั้นตอนที่ 5 ติดตามและประเมินผล

การประเมินผลไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลกลางภาคเรียนหรือประเมินปลายภาคเรียน อาจยึดหยุ่นดังนี้

1. ให้มีการทดสอบหลายระดับในหนึ่งหน่วยการเรียนรู้
 2. อนุญาตให้สอบในห้องเสริมวิชาการได้ ซึ่งจะมีบุคลากรที่โรงเรียนมอบหมายให้เป็นผู้สอนนักเรียนพิการในกรณีที่ต้องใช้อุปกรณ์ วิธีการสื่อสารที่แตกต่างจากนักเรียนทั่วไป
 3. หากมีความจำเป็นต้องขยายเวลาในการทำข้อสอบโดยให้มีเวลาในการทำข้อสอบนานขึ้น ซึ่งควรมีการตกลงรับทราบโดยนักเรียนพิการ
 4. ในการวัดสิ่งเดียวกันจำนวนคำถามอาจไม่เท่ากันก็ได้
 5. สอบปากเปล่าแทนการสอบข้อเขียน เพราะบางคนมีความสามารถในการพูด แต่ไม่มีความสามารถในการเขียน
 6. การวัดความเข้าใจในเนื้อหา กระทำได้หลายวิธีบางคนอาจตอบคำถามไม่ได้ดี แต่มีผลงานมาแสดงว่าเข้าใจเนื้อหาแล้ว
 7. คำถามบางข้ออาจอาจไม่เข้าใจเพราะใช้คำยาก ครูต้องเปลี่ยนคำถามใหม่ โดยใช้คำถามง่าย ๆ การสอบเป็นการวัดความเข้าใจในเนื้อหาไม่ใช่การวัดการใช้ภาษาในข้อสอบ
 8. เตรียมเด็กก่อนทำข้อสอบเพื่อให้เข้าใจแนวคำถามว่าหากครูถามเช่นนี้คำตอบที่ครูต้องการควรเป็นเช่นไร
 9. พยายามหลีกเลี่ยงการทดสอบที่ครอบคลุมเนื้อหา มาก ๆ (เช่นเนื้อหาในหลาย ๆ บทเรียน)
 10. ใช้กติกเกณฑ์ต่างกันในการตัดเกรดและควรกำหนดกฎเกณฑ์นี้ไว้ในแผนการจัดการศึกษาด้วย
- สรุปกระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้
1. ให้ความรู้ความเข้าใจกับคณะครู นักเรียนและผู้ปกครองเด็กของโรงเรียนเกี่ยวกับเหตุผลความจำเป็นวิธีการและแนวทางการจัดการศึกษาพิเศษ
 2. สัมภาษณ์และคัดแยกเด็ก

3. แจ้างผู้ปกครองทราบ

4. ศึกษาให้รู้จักเด็กรายบุคคลอย่างรอบด้านจากผู้ใกล้ชิดด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายจนแน่ใจว่าได้ข้อมูลที่เป็นจริง หากจำเป็นต้องส่งผู้เชี่ยวชาญตรวจวินิจฉัยต้องได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองหรือขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองเป็นผู้นำเด็กไปด้วยตนเอง
5. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
6. นำรายละเอียดที่กำหนดไว้ในแผนไปปฏิบัติและประเมินผลเป็นระยะ
7. ทบทวนและปรับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

4.5 แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP)

การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP) เป็นแผนการสอนที่จัดทำขึ้นเฉพาะเจาะจงสำหรับนักเรียนคนนั้นๆ ในวิชาหรือทักษะที่เป็นจุดอ่อน เพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์และเป้าหมายโดยกำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้

1. กำหนดทักษะที่จะสอนโดยการตรวจสอบ ในขั้นนี้ครูจะตัดสินใจว่าจะสอนอะไรนักเรียนเพราะการสอนที่จะประสบความสำเร็จจะต้องเริ่มจากการเลือกสิ่งที่จะสอนให้เหมาะสม ในการที่ครูจะบ่งชี้ให้ได้ว่าสอนอะไร ครูต้องประเมินความสามารถพื้นฐานของนักเรียนก่อนแบบทดสอบที่ครูจะใช้อาจเป็นแบบทดสอบที่ครูเอาขอบข่ายและขั้นตอนทักษะที่จะสอนนักเรียนใน แต่ละวิชา มาจัดทำให้เป็นแบบทดสอบ เช่น การสอนการสะกดคำ จะต้องสอนตามขั้นตอน คือ สอนสะกดคำที่มีพยัญชนะ 2 ตัวและ 3 ตัวก่อนสอนให้สะกดทั้งชื่อและนามสกุล ได้ เป็นต้น หรือแบบทดสอบอาจเป็นแบบทดสอบอิงเกณฑ์ที่ครูจัดทำขึ้นเองก็ได้

เมื่อครูทดสอบแล้วก็วิเคราะห์ผลการสอบของนักเรียน เพื่อที่จะได้รู้ว่านักเรียนเรียนรู้ทักษะอะไร ไปบ้างแล้วต่อจากนั้นจึงกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจนว่าทักษะเป้าหมายที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้คืออะไร ต้องการให้พฤติกรรมหรือทักษะเกิดขึ้นภายในสถานการณ์ใด และเกณฑ์ในการประเมินคืออะไร ตัวอย่างเช่น เมื่อครูสอนเกี่ยวกับทวีปต่างๆ บนแผนที่โลกแล้วเด็กชายทศพลสามารถเขียนชื่อทวีปทั้งเจ็ดลงบนแผนที่โลกได้ถูกต้อง 100 % ภายในเวลา 2 นาที เมื่อครูกำหนดจุดประสงค์รายสัปดาห์หรือจุดประสงค์เริ่มแรกได้แล้ว จุดประสงค์ย่อยที่กำหนดใช้สอนในแต่ละวันก็สามารถกำหนดตามมาได้

2. กำหนดองค์ประกอบและสถานการณ์ที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ ขั้นนี้ครูจะตัดสินใจว่าจะสอนอย่างไรสำหรับนักเรียนแต่ละคน การที่ครูรู้ว่าสอนอย่างไรจะทำให้ประสิทธิภาพในการสอนของครูเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างเช่น นพดล ซึ่งเป็นเด็กที่มีสายตาเลือนราง

หากครูลองสังเกตว่านพคลสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จสมบูรณ์เร็วขึ้น หาก นพคลไม่ต้องเขียนคำตอบตัวเล็กขนาดบรรทัดที่ครูกำหนดให้มา ครูจึงทำสื่อให้ใหม่ โดยใช้กระดาษที่มีบรรทัดกว้างขึ้นและขีดเส้นบรรทัดให้คำมากขึ้น นพคล ก็เห็นได้ชัดเจนขึ้นการปฏิบัติงานของ นพคล จึงเร็วขึ้นมาก เป็นต้น วิธีที่จะช่วยให้ครูได้ข้อมูลเหล่านี้คือ ครูต้องพยายามหาโอกาสที่จะสังเกตนักเรียนโดยตรง สัมภาษณ์พ่อแม่ พูดคุยกับนักเรียน อ่านประวัติการศึกษา ระเบียนสะสม หรือสมุดประจำตัวนักเรียน โดยไม่จำเป็นต้องขอผู้เชี่ยวชาญทดสอบเด็กโดยแบบทดสอบมาตรฐาน

3. วางแผนการสอน ในขั้นนี้ครูจะพัฒนาตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยใช้ข้อมูลของขั้นที่ 1 คือสอนอะไร กับขั้นที่ 2 คือสอนอย่างไร เมื่อเตรียมแผนการสอนโดยใช้ข้อมูลจากการตรวจสอบเป็นฐานแล้ว ให้ใช้หลักการสอนหรือเทคนิคการสอนที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน เพื่อที่จะได้รู้ว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการสอนในเรื่องอะไรบ้างที่จำเป็นประสิทธิภาพของการสอนเพิ่มขึ้น หากครูมีความรู้สึกไวในการรับรู้พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ครูว่าจะสอนนักเรียนอย่างไร

4. เริ่มต้นการสอนประจำวัน ในขั้นนี้ครูจะพบว่าการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของนักเรียนมีหลากหลายและหลายระดับครูจะต้องทราบว่านักเรียนเรียนรู้และพัฒนาได้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ จึงต้องมีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนง่ายๆหรือทุกวัน ผลการประเมินดังกล่าวจะช่วยให้ครูมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการสอนของตน หากนักเรียนมีความรู้หรือทักษะหรือปฏิบัติงานที่สอนได้แล้วครูจะเริ่มสอนเนื้อหาหรือทักษะใหม่และทำการสอนโดยใช้วงจร สอน-ทดสอบ-สอน หากนักเรียนยังไม่มีทักษะหรือปฏิบัติงานในเนื้อหาที่ครูสอนไปแล้วครูมีทางเลือก 4 ประการ คือ(1)สอนเรื่องเดิมซ้ำ (2) ปรับกระบวนการสอนใหม่ (3) ใช้ยุทธศาสตร์การสอนใหม่ (4) สอนทักษะหรือเนื้อหาที่ง่ายขึ้นและเมื่อครูเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งครูก็ทำการสอนโดยใช้วงจร สอน-ทดสอบ-สอน แบบเดิมอีก

โดยทั่วไปการเรียนรู้ทักษะใหม่จะเกิดขึ้นตามขั้นตอนที่เป็นลำดับและต่อเนื่อง ขั้นตอนการสอนของครูมีลักษณะดังนี้คือ (1) สอน (2) ให้ฝึกปฏิบัติภายใต้การควบคุมของครู และ (3) ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งสามขั้นตอนของการเรียนรู้จะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ทักษะ และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในสถานการณ์อื่นได้ และนอกจากนี้ ครูต้องใช้วงจรการสอนโดยใช้ข้อมูลจากการทดสอบทุกขั้นตอนของการสอนของครูเพื่อช่วยให้ครูสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องดังตารางตัวอย่างขั้นตอนการสอนเฉพาะบุคคล 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างขั้นตอนการสอนเฉพาะบุคคล

ขั้นตอน	ทฤษฎี	ตัวอย่าง
1.	กำหนดทักษะเป้าหมายจากผลการทดสอบ	การลบเลขสองจำนวนที่มีการกระจายจากหลักร้อยไปหลักสิบตามแนวตั้ง
2.	บ่งชี้องค์ประกอบที่น่าจะสนับสนุนการเรียนรู้	นักเรียนท้อแท้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อครูให้งานมาก นักเรียนต้องการทราบตลอดเวลาว่าตนเองทำงานเป็นอย่างไรนักเรียนมีปัญหาในการเข้าใจคำสั่งที่เป็นภาษาพูด
3.	วางแผนการสอน	ออกคำสั่งด้วยภาษาพูดช้า ๆ และให้นักเรียนพูดทวนคำสั่ง ให้โจทย์เลข 2-3 ข้อ ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติโดยครูให้ ข้อมูลป้อนกลับด้วยคำพูดขณะสอนและขณะที่นักเรียนตรวจสอบคำตอบด้วยตนเอง ใช้การทำสัญญาเงื่อนไข (Contingency contracts)
4.	เริ่มสอนในแต่ละวัน โดยผ่านขั้นตอน 3 ขั้น คือ 1. ขั้นสอน โดย 3.1 เตรียมการสอนล่วงหน้า 3.2 ขั้นฝึกปฏิบัติโดยครูควบคุมช่วยเหลือ 2. ขั้นฝึกปฏิบัติโดยครูควบคุมช่วยเหลือ 3. ขั้นฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง	1. อธิบายเหตุและผลในการแก้ปัญหา โจทย์เลขที่กำหนดให้ สอนโดยการอธิบาย กระตุ้นเตือนชี้แนะและให้รูปแบบการทำเลข ให้นักเรียนทำตามและ/การคิด ให้ ข้อมูลป้อนกลับ(โดยการทดสอบ)และให้สิ่งเสริมแรง 2. เริ่มให้นักเรียนฝึกปฏิบัติโจทย์เลขในกระดาษ 1 แผ่น ให้ข้อมูลป้อนกลับและสิ่งแวดล้อม 3. เริ่มให้นักเรียนฝึกปฏิบัติให้ข้อมูลป้อนกลับและสิ่งเสริมแรง

ตัวอย่างแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP)

ชื่อนักเรียน : เด็กชายบุญเสริม นกน้อย กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย

เนื้อหาหรือทักษะที่สอนนักเรียน:

การสะกดคำ จำนวน 50 คำ ในบทที่ 1 - 10 ของหนังสือแบบเรียนภาษาไทย
ระดับ ชั้น ป.4

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. เมื่อครูบอกให้เด็กชายบุญเสริม สะกดคำว่า 1) บ้านเลขที่ 2) ซอย 3) ถนน 4) เขต และ 5) รหัสไปรษณีย์ เด็กชายบุญเสริมจะสะกดคำศัพท์และอ่านออกเสียงทั้ง 5 คำ ด้วยปากเปล่าได้อย่างถูกต้อง
2. เมื่อครูบอกให้เด็กชายบุญเสริมสะกดคำว่า 1) บ้านเลขที่ 2) ซอย 3) ถนน 4) เขต และ 5) รหัสไปรษณีย์ เด็กชายบุญเสริมจะเขียนสะกดคำศัพท์และอ่านคำทั้ง 5 ได้อย่างถูกต้อง
สื่อ/วิธีสอน
 1. ทดสอบการสะกดคำและอ่านคำศัพท์ทั้ง 5 คำ ด้วยการอ่าน
 - 1.1 ครูให้บุญเสริมสะกดคำและอ่านคำศัพท์ด้วยตนเองทั้ง 5 คำที่ละคำกับครู โดยใช้บัตรคำเป็นเวลา 10 นาที
 2. ฝึกอ่านและสะกดคำศัพท์ทั้ง 5 คำ
 - 2.1 ครูนำบัตรคำมาให้บุญเสริมสะกดและอ่านคำศัพท์ทีละคำตามครู โดยครูให้ความช่วยเหลือกระตุ้นเตือนและลดความช่วยเหลือลงเมื่อบุญเสริมสามารถสะกดและอ่านคำศัพท์ได้ด้วยตนเอง
 - 2.2 ครูให้บุญเสริมเขียนสะกดคำและอ่านคำศัพท์ทั้ง 5 คำตามบัตรคำที่ครูนำมาให้ดู
 - 2.3 ครูอ่านออกเสียงคำศัพท์ด้วยปากเปล่าและให้บุญเสริมเขียนสะกดคำศัพท์ทั้ง 5 คำ โดยไม่กำหนดเวลา
 3. ทดสอบการสะกดคำศัพท์
 - 3.1 ครูอ่านออกเสียงคำศัพท์ด้วยปากเปล่าและให้บุญเสริมสะกดคำศัพท์ด้วยปากเปล่าจากนั้นจึงเขียนสะกดคำลงในใบงาน โดยกำหนดเวลาในการสะกดคำไม่เกินคำละ 3 นาที

สิ่งเสริมแรงที่ใช้

เมื่อเด็กชายบุญเสริมสะกดคำด้วยปากเปล่าได้ถูกต้อง ครูจะให้คำละ 1 คะแนน และสะกดคำด้วยการเขียนได้ถูกต้อง ครูจะให้คำละ 2 คะแนน หากบุญเสริมทำคะแนนได้ 10 คะแนน ขึ้นไปครูจะให้บุญเสริมฟังเพลงที่ชอบได้ 10 นาที

การประเมินผล

1. การสังเกต
2. การทดสอบ

ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ให้แก่เด็กแต่ละคนที่รับบริการ สอนเสริม โดยโปรแกรมดังกล่าวจะต้องใช้ข้อมูลจากการประเมินปัญหาเฉพาะที่เด็กมีอย่างละเอียดครบถ้วนและยังต้องมีรายละเอียดกำหนดว่า เด็กจะได้รับบริการสอนเสริมในลักษณะใด จะเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเป็นเวลามากน้อยเพียงแค่ไหนในที่นี้จึงขอเสนอการจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP) ที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้เริ่มจากการเขียนชื่อเด็กนักเรียนและกำหนดว่าจะสอนเนื้อหาหรือทักษะอะไรให้กับเด็ก ยกตัวอย่างเช่น จะสอนให้เด็กสะกดได้ 50 คำ ซึ่งครูคงไม่สอนในวันหนึ่ง ฉะนั้น ครูก็จะกำหนดว่าจะสอนวันละกี่คำหากครูต้องการสอนวันละ 5 คำ ครูก็เขียนลงในแผนการสอนซึ่งทักษะหรือเนื้อหาที่จะสอนเด็กอาจเป็นทักษะหนึ่งหรือหนึ่งเนื้อหาหรือมากกว่านั้นก็ได้ ต่อจากนั้นก็ควรกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับทักษะหรือเนื้อหาที่จะสอน กำหนดสื่อและวิธีการสอน สิ่งเสริมแรงที่ใช้รวมทั้งการประเมินผลและการติดตามความก้าวหน้าด้วยการจดบันทึก

5. การพัฒนาศักยภาพในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ในการดำเนินการพัฒนาบุคลากรนั้นมามีวิธีมากมายที่อาจจัดให้มีเพื่อที่จะทำให้บุคลากร ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้สำเร็จ มีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน บังเกิดผลดีต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานชุมชน สังคม และประเทศชาติ ได้กำหนดวิธีการพัฒนาบุคลากรไว้หลายวิธีด้วยกัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 62) กล่าวถึงวิธีการพัฒนาบุคลากรมีหลายวิธีที่นิยมนำมาใช้ ในการพัฒนาบุคลากรในการสำนักงาน ได้แก่ การปฐมนิเทศ การศึกษาดูงาน การประชุม เชิงปฏิบัติการ การให้คำปรึกษา การอบรมเพิ่มเติม การสอนงาน และการใช้กฎหมาย ระเบียบ

ข้อบังคับ จรรยาบรรณ เกณฑ์มาตรฐานของตำแหน่ง เป็นต้น การที่ผู้บริหารจะเลือกใช้วิธีการใดขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาความต้องการและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาบุคลากรแต่ละครั้ง

ภิญโญ สาธร (2536 : 24 - 29) เสนอวิธีการพัฒนาบุคลากรไว้ดังนี้

1. วิธีศึกษาไปพร้อมๆกับการปฏิบัติงาน เป็นวิธีที่ง่ายเป็นการสอน โดยให้ปฏิบัติงาน อาจเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม
2. วิธีปฐมนิเทศ การฝึกอบรมแบบนี้จัดขึ้นสำหรับผู้ที่เข้าทำงานใหม่เพื่อให้ทราบถึงความรู้โดยทั่วไปขององค์การ
3. วิธีการทำงานในฐานะลูกมือหรือผู้ช่วย ไปพลาถก่อน วิธีนี้ใช้ในวงกว้างเทคนิค โดยให้บรรจุนใหม่คอยเป็นลูกมือช่วยเหลือผู้ที่ทำงานอยู่เดิม
4. วิธีการฝึกงานต่อจากการการศึกษาภาคทฤษฎี คือ เมื่อเรียนทฤษฎีไปแล้วก็มีการฝึกภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะอย่างแท้จริง
5. วิธีฝึกระยะสั้น เมื่อองค์กร ใดขาดคนทำงานอย่างกะทันหันต้องแก้ไข โดยฝึกระยะสั้นให้กับคนงาน
6. วิธีการศึกษาในสถานศึกษา คือ อนุญาตให้คนงานหรือผู้ปฏิบัติงานไปศึกษาในสถานศึกษาต่างๆในตอนบ่ายหรือตอนค่ำ
7. วิธีไปศึกษาใหม่ไปศึกษาเพิ่มเติม วิธีการนี้เป็นการเพิ่มวุฒิให้กับคนงานหรือผู้ปฏิบัติงาน ให้มีความรู้ดีขึ้นเพราะเทคโนโลยีและวิชาการต่างๆเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
8. การแสดงนิทรรศการทางวิชาการ คือ การจัดนิทรรศการแสดงถึงความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ๆให้บุคลากรทราบ
9. การส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานทั้งในประเทศหรือต่างประเทศในสาขาตรงความต้องการขององค์กรและบุคลากร
10. การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการดำเนินการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ให้บุคลากร โดยปกติจะใช้วิธีการบรรยาย การประชุมทางวิชาการ การศึกษาเฉพาะกรณี การแสดงบทบาทสมมุติ การให้บทเรียนสำเร็จรูป การให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงให้ดู การสร้างบรรยากาศแห่งความขงจริงและการทดลองปฏิบัติการ ประกอบการเรียนการสอน

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 180 - 184) ได้เสนอวิธีการพัฒนาบุคลากรไว้ดังนี้

1. ใช้วิธีการศึกษาดูงานไปพร้อมๆกันกับการปฏิบัติงาน
2. การปฐมนิเทศ

3. การให้ทำงานในฐานะผู้ช่วยสอนหรือลูกมือชั่วคราว
4. ให้ฝึกงานต่อจากการศึกษาภาคฤดูร้อน
5. ฝึกอบรมระยะสั้น
6. ส่งไปเรียนมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย
7. ส่งไปศึกษาเพิ่มเติมเต็มเวลา

สุรศรีพรรณ คุณจินดา (2538 : 6) ได้เสนอวิธีการพัฒนาบุคลากรไว้ดังนี้

1. ศึกษาเพิ่มเติม
2. ฝึกอบรม ศึกษาน ฝึกงาน
3. ประชุมทางวิชาการ
4. การรับการชี้แนะสอนงานจากผู้บังคับบัญชา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 70) ได้กำหนดวิธีการในการพัฒนาบุคลากรไว้ 4 วิธี คือ

1. การฝึกอบรม
2. การพัฒนาโดยกระบวนการพัฒนางาน
3. การพัฒนาโดยกระบวนการบริหาร
4. การพัฒนาโดยส่งไปศึกษาต่อ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2541 : 16 - 17) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาข้าราชการครูว่าควรพัฒนาใน 3 ด้าน คือ

1. ด้านวิชาการ เป็นการพัฒนาเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาชีพครู
2. ด้านเทคนิคต่างๆในการปฏิบัติงานเป็นการพัฒนาเกี่ยวกับการสอนการบริหารการนิเทศ ฯลฯ

3. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นการพัฒนาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ทัศนคติ Leadership การตัดสินใจ ฯลฯ

การพัฒนาข้าราชการครูทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรหรือหน่วยงานสังกัดนำไปสู่การพัฒนางานในหน้าที่และส่งผลต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพครู ซึ่งมีรูปแบบการพัฒนาและวิธีการพัฒนา ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนา ได้แก่
 - 1.1 การพัฒนาโดยสื่อทางไกล
 - 1.2 การพัฒนาเป็นรายบุคคล

- 1.3 การพัฒนาเป็นกลุ่ม
2. วิธีการพัฒนา ได้แก่
 - 2.1 ปฐมนิเทศ
 - 2.2 ประชุมอบรม/สัมมนา/Workshop
 - 2.3 ศึกษาดูงาน
 - 2.4 ศึกษาต่อ
 - 2.5 แลกเปลี่ยนครู
 - 2.6 ครูแม่แบบ (Master teacher)
 - 2.7 ศึกษาด้วยตนเอง
 - 2.8 หยุดการทำงานช่วงยาวเพื่อทำงานวิจัยค้นคว้าหาความรู้ใหม่
 - 2.9 ฝึกอบรม

สรุปได้ว่า วิธีการในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถและเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพในการทำงานนั้น สามารถแนะนำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับความต้องการความเหมาะสมและเป้าหมายที่วางไว้

5.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

5.1.1 ความหมายของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการประชุมปฏิบัติการไว้ดังนี้

ธีรยุทธ์ หล่อเลิศรัตน์ (2543 : 658) กล่าวว่าไว้ว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นวิธีการฝึกอบรมที่มีผู้ใช้มากขึ้น โดยผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการซึ่งตามปกติจะมีประมาณ 10 - 25 คน มีความสนใจหรือมีปัญหาในการปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกันมาร่วมกันศึกษาวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือร่วมกันทดลองหาวิธีการปฏิบัติใหม่ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการทำงาน โดยผู้ดำเนินการจะต้องเตรียม โครงการ วิทยากร ข้อมูลรวมทั้งสถานที่ วัสดุที่จำเป็นและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆไว้ให้พร้อมและผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการทุกคนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

วิจิตร อารุณ (2542 : 30) กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การพัฒนาหรือฝึกฝนอบรมบุคคลให้เหมาะสมหรือเข้ากับงานหรือการทำงานซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคลากรเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ตามนัยนี้การประชุมปฏิบัติการมีความหมาย 4 นัยด้วยกัน คือ

1. การประชุมปฏิบัติการ เป็นวิธีการที่จะทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
2. ก่อนและหลังการประชุมปฏิบัติการ บุคคลจะต้องมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไม่มากก็น้อย
3. ถ้าก่อนและหลังการประชุมปฏิบัติการไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเลยก็แสดงว่าผู้นั้นยังไม่ได้รับการอบรมหรือกระบวนการประชุมปฏิบัติการไม่บังเกิดผล
4. ถ้าต้องการเพิ่มความสามารถหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนที่ทำได้โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ

สมิธ สัทธกร (2543 : 16 - 24) ได้กล่าวถึงการประชุมเชิงปฏิบัติการไว้ว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการรวมกลุ่มของคนที่มีความสนใจหรือมีปัญหาาร่วมกันปรับปรุงความสามารถความเข้าใจและความชำนาญของแต่ละคน โดยการศึกษาวิจัยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญการประชุมเชิงปฏิบัติการนำมาใช้เพื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อทำความเข้าใจปัญหา
2. เพื่อสำรวจปัญหา
3. เพื่อหาข้อแก้ไขปัญหา
4. เพื่อศึกษาปัญหาด้วยการสอบถาม
5. เพื่อพิจารณาด้วยการสอบถาม
6. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคคล
7. เพื่อส่งเสริมการศึกษารวมถึงการแก้ไขปัญหาและคิดค้นวิธีการต่างๆ

สมเกียรติ ศรีจักรวาท (2539 : 1 - 2) ได้กล่าวถึงการประชุมเชิงปฏิบัติการไว้ว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การจัดประชุมเพื่อเพิ่มหรือเสริมทักษะบางเรื่องให้แก่ผู้เข้าร่วมประชุมวิธีการอาจประกอบด้วย การบรรยายหรืออภิปรายแล้วลงมือปฏิบัติ ภายใต้การดูแลและการให้คำแนะนำของวิทยากรที่ปรึกษา (Consultant)

จันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 18) กล่าวถึง การประชุมเชิงปฏิบัติการว่าเป็นการใช้เทคนิคการฝึกอบรมที่ให้ผลในการพัฒนาในการพัฒนาการทำงานของบุคลากรมากที่สุด เพราะเป็นการประชุมที่ได้มีการฝึกปฏิบัติจริงไปด้วยในขณะที่เดียวกันมีการให้ความรู้โดยมีวิทยากรที่มีความชำนาญทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้นำความรู้สู่การปฏิบัติได้ เมื่อจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วควรมีการไปศึกษาดูงาน (Study Tour) เพื่อความชัดเจนในเรื่องที่ศึกษาเป็นการนำมาเทียบเคียงและปรับใช้กับหน่วยงานของตนได้

กล่าวโดยสรุป การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการดำเนินการประชุมของกลุ่มคนจำนวนไม่มากที่มีความสนใจหรือจุดมุ่งหมายเดียวกันในการพัฒนาหรือปรับปรุงทักษะบางเรื่องโดยการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมประชุมยังสามารถให้ความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้คำปรึกษาในกลุ่มเพื่อให้ผลการประชุมบรรลุเป้าหมายเดียวกัน

5.1.2 หลักการประชุมเชิงปฏิบัติการ

วิจิตร อวาทกุล (2544 : 90 - 95) ได้กล่าวถึงลักษณะของการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยลักษณะของการประชุมที่ดี มีดังนี้

1. สมาชิกต้องรู้จักหน้าที่เข้าใจมารยาทของการประชุมปฏิบัติได้ถูกต้อง
2. จัดให้สมาชิกมีส่วนร่วม
3. ให้สมาชิกทราบวัตถุประสงค์ของการประชุมอย่างชัดเจน
4. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระดมความคิดเห็น
5. มีผู้นำที่มีความสามารถที่ดี
6. สมาชิกของกลุ่มมีการฟังที่ดี พูดดี
7. ทุกคนในกลุ่มจะต้องมีความรับผิดชอบในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

มารยาทในการประชุม มีดังนี้

1. ควรเข้าประชุมตรงเวลา
2. ต้องยกมือขออนุญาตประธานก่อนการพูดทุกครั้ง
3. การใช้คำพูดต้องสุภาพ
4. ตั้งใจฟังเรื่องประชุมช่วยให้ความคิดและแก้ปัญหา

5.1.3 ประโยชน์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการในหน่วยงานเป็นอย่างมาก ซึ่งมีผู้กล่าวถึงประโยชน์ไว้หลายแนวทาง ดังนี้

วิชชุดา หุ่นวิไล (2542 : 239) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการไว้ดังนี้

1. การประชุมปฏิบัติการช่วยให้ระบบวิธีการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด การติดต่อประสานงาน ความสนใจในการปฏิบัติงานและจิตใจใฝ่งานดีขึ้น

2. การประชุมปฏิบัติการ เป็นวิธีการทำให้เกิดการประหยัด ทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณเพราะการประชุมปฏิบัติการทำให้การปฏิบัติงานได้พัฒนาทักษะ ขำนาญงานมากขึ้นการทำงานมีความผิดพลาดน้อยลง

3. การประชุมปฏิบัติการ ทำให้ลดเวลาในการเรียนงานน้อยลง เมื่อบุคลากรจะเริ่มปฏิบัติงานจะมีการแนะนำก่อน บุคลากรที่ได้รับการแนะนำมีความชำนาญแล้วจะสามารถปฏิบัติงานได้ทันทีและได้ผลดี ประหยัดเวลากว่าใช้บุคลากรที่ปฏิบัติงานและเรียนงานไปด้วยในเวลาเดียวกัน

4. ช่วยลดภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา ซึ่งไม่ต้องเสียเวลาชี้แจงสั่งสอนในงานที่สั่งและการประชุมปฏิบัติการยังช่วยลดการทำงานล่วงเวลาน้อยลง เพราะการที่จะทำงานล่วงเวลานั้นเกิดจากความล่าช้า ไม่คล่องและไม่เข้าใจในการทำงานเป็นส่วนมาก

5. เป็นการแนะแนวทางในความก้าวหน้าของบุคคล กระตุ้นเตือนผู้ปฏิบัติงาน คิดถึงความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานด้วยการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะ รั้งาน โดยการประชุมปฏิบัติการ

5.1.4 ความจำเป็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการ

เมื่อมีสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน เมื่อมาจากบุคลากรขาดความรู้ความสามารถ ทักษะอันมีผลต่อการปฏิบัติงานในหน่วยงานไม่บรรลุผลสำเร็จ สามารถแก้ไขปรับปรุงหรือ พัฒนาโดยอาศัยกระบวนการประชุมปฏิบัติการซึ่งมีผู้กล่าวถึงความจำเป็นในการประชุม ปฏิบัติการ ดังนี้

วิจิตร อวระกุล (2542 : 63) ได้กล่าวว่า ความจำเป็นในการประชุมปฏิบัติการ หมายถึง ปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องใดๆ เรื่องใดเรื่องหนึ่งในการทำงาน เช่น ขาดความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญโดยทั่วไปบุคลากรทำงานไม่สำเร็จเพราะขาดในสิ่งเหล่านี้คือ

K - Knowledge ความรู้ ขาดความรู้ ความรู้ไม่พอในการปฏิบัติงานที่ได้รับ มอบหมาย

A - Attitude ขาดทัศนคติที่ถูกต้องงานที่ทำ ขาดความรักงาน ขาดการ ท่วมเทไม่มีอุดมการณ์

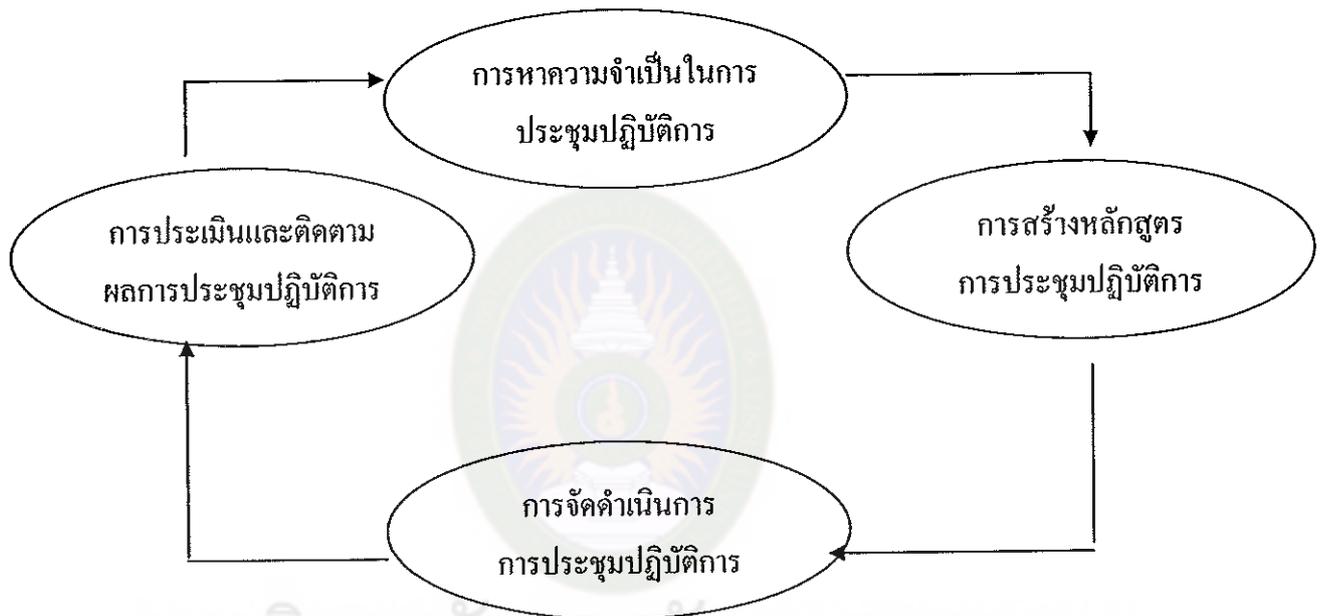
P - Practice การฝึกปฏิบัติ การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ขาดหลักวิธีการทำงานที่ ถูกต้อง

S - Skill ทักษะ ทักษะไม่พอ เนื่องจากฝึกฝนมาน้อย ต้องหาทักษะเพิ่มเติม

I - Interest ความสนใจ เนื่องจากขาดความสนใจที่คืนและเหมาะสม

U - Understanding ความเข้าใจ ขาดความเข้าใจในวิธีการทำงาน

ชาญ สวัสดิ์สาตี (2542 : 33) ได้กล่าวว่า การหาความจำเป็นในการประชุมปฏิบัติการถือได้ว่าเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการประชุมปฏิบัติการที่มีความสำคัญอย่างมากเพราะจะเป็น ข้อมูลที่จะนำไปสู่การดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆของกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้งหมด ดังแผนภูมิของกระบวนการประชุมปฏิบัติการ 2

แผนภูมิที่ 2 กระบวนการประชุมปฏิบัติการ

5.2 การนิเทศ

5.2.1 ความหมายของการนิเทศ

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 51) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอนหรือการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกายสติปัญญา จิตใจอารมณ์และสังคมให้เต็มตามศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 59) กล่าวว่า การนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อพัฒนางานในหน้าที่ความรับผิดชอบถือเป็นการพัฒนาบุคลากรรูปแบบหนึ่งที่สามารถได้ผลรวดเร็วกว่า โดยเฉพาะการนิเทศภายในสถานศึกษา เพราะผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศทำงานอยู่ร่วมกันและผู้นิเทศในหนึ่งเรื่องอาจเป็นผู้รับการนิเทศภายในอีกเรื่องหนึ่งได้ในทำนองเดียวกันกับผู้รับการนิเทศที่อาจกลับไปเป็นผู้นิเทศในเรื่องที่ตนเองมีความสามารถสูง ได้จึงเป็นการรวมพลังกันเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่ดีกว่าการให้แต่ละคนปฏิบัติงานในลักษณะต่างคนต่างทำ

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545 : 26) กล่าวว่า การนิเทศภายใน โรงเรียน (IN - school Supervision) หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนในการที่จะปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียน

สนั่น มีสัจธรรม (2546 : 17 - 45) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายใน โรงเรียนว่าการนิเทศ หมายถึง ความพยายามทุกชนิดที่ผู้อยู่ในโรงเรียน ตั้งแต่ผู้บริหารลงไป ในอันที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังปฏิบัติงานของครูรวมทั้งให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และผลสุดท้ายคือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การนิเทศภายใน หมายถึง การแนะนำให้คำปรึกษา ช่วยแก้ปัญหาระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรครูในโรงเรียนหรือระหว่างบุคลากรครูผู้สอนด้วยกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียนให้ดีขึ้นซึ่งอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การปรึกษาหารือ การประชุมชี้แจงซึ่งดำเนินการอย่างเป็นกัลยาณมิตร

5.2.2 ความจำเป็นของการนิเทศ

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 52 - 54) ให้ความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียนว่าการนิเทศที่จัดขึ้น ภายในโรงเรียนโดยความร่วมมือของครูทุกคนในโรงเรียนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการรวมพลังครูและการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นตอบสนองหลักสูตรและได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมมือกันวางแผนพัฒนานักเรียนให้ที่คุณภาพยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันครูมีความมั่นใจมีขวัญกำลังใจ มีความภาคภูมิใจที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานจนถึงขั้นเกิดความภูมิใจแล้วก็จะปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

ของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอจนเป็นนิสัยทำให้เกิดการพัฒนาการที่ถาวร ดังมีคำกล่าวที่ว่า การจัดการที่ดีเป็นกุญแจนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรการนิเทศที่ดีนำไปสู่การจัดการที่ดีและกำหนดกระบวนการนิเทศโรงเรียนเพื่อพัฒนาครู

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545 : 26) ให้ความสำคัญของการนิเทศภายในไว้ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาคณะเป็นการให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อนิเทศแล้วบุคลากรภายในโรงเรียนได้รับความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน
2. พัฒนาเป็นการสร้างสรรค์วิธีการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ประสานสัมพันธ์เป็นการร่วมมือสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน
4. สร้างขวัญและกำลังใจเป็นการสร้างความมั่นใจความสบายใจและมีกำลังใจในการทำงาน

กรมวิชาการ (2544 : 13) ให้ความสำคัญของการนิเทศไว้ดังต่อไปนี้

1. สังคมมีการเปลี่ยนแปลงทุกๆด้านตลอดเวลา
2. การพัฒนาคุณภาพครูประจำการมีความซ้ำซ้อนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการนิเทศ
3. การพัฒนาสถานศึกษา ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา
4. การประสานงานให้เกิดการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นภารกิจที่สำคัญที่จะต้องมีการปฏิบัติในโรงเรียนเพราะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นการรวมพลังครูให้ปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกันและจุดมุ่งหมายเดียวกัน

5.2.3 จุดมุ่งหมายของการนิเทศ

กรมวิชาการ (2543 : 13) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศไว้ดังนี้

1. เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องตามมาตรฐานหลักสูตรและให้เป็นไปตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
2. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารและจัดการเรียนรู้
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน

4. เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน ตลอดจนความก้าวหน้าในวิชาชีพ

5. เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนปฏิรูประบบบริหาร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำร่วมตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบชื่นชมในผลงานเพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรมวิชาชีพต่างๆ

จันทราณี สงวนนาม (2545 : 153) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในไว้ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนมีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. เพื่อให้โรงเรียนสามารถบริหารและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน

4. เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนได้พัฒนาความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนการพัฒนาวิชาชีพ

5. เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนปฏิรูประบบบริหาร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมชื่นชมผลงาน

6. เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545 : 26 - 27) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการนิเทศภายใน ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครู อาจารย์ ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของโรงเรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการบริหารและวิชาการ เช่น การกำหนดทางเลือก การสร้างสื่อและเครื่องมือการเรียนการสอนหรือนวัตกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมขององค์กร

2. เพื่อให้ครูอาจารย์ สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก ได้ถูกต้องตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถแก้ปัญหาได้

4. เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม สร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้สอน

5. เพื่อมุ่งให้เกิดความร่วมมือและประสานงานกันเป็นอย่างดีภายในระบบงาน
ของโรงเรียน

6. เพื่อควบคุมมาตรฐานและพัฒนางานด้านการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
โดยเฉพาะการก้าวสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

กล่าวโดยสรุป จุดมุ่งหมายของการนิเทศ คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาในทุกๆด้านเพื่อหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากร รวมทั้งการเรียนการสอน การทำงานเป็นทีม และเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ทักษะในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายและสอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดไว้

5.2.4 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก การดำเนินงานจึงจำเป็นต้องเป็นไปตามขั้นตอนที่เรียกว่า กระบวนการนิเทศภายในควบคู่ไปกับการบริหาร โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ มีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูของสถานศึกษาโดยอาศัยบุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีนักการศึกษาและหน่วยงานได้ให้ความหมายของกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ไว้ดังนี้

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 54) ได้กำหนดกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อพัฒนาครูมี
ขั้นตอน
ดังนี้

1. การประเมินความต้องการในการพัฒนา หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงสภาพปัจจุบันของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้คือ

1.1 กำหนดสิ่งที่จะประเมินและองค์ประกอบที่จะประเมิน

1.2 กำหนดสภาพความสำเร็จและเกณฑ์ประเมิน

1.3 กำหนดแหล่งข้อมูล

1.4 กำหนดวิธีการ เครื่องมือ และระยะเวลาที่จะเก็บข้อมูล

1.5 สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1.6 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.7 วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำป้ายสารสนเทศ

1.8 พิจารณาเปรียบเทียบสารสนเทศแสดงสภาพปัจจุบันกับสภาพความสำเร็จของงานหรือภาพปลายทางโดยใช้เกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาว่ามีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาต่อไปหรือไม่

1.9 เขียนข้อความที่แสดงถึงสภาพที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้ดีขึ้น

1.10 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาและนำเสนอให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงอยู่เสมอ

2. วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา หมายถึง การวิเคราะห์ผลหรือข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และองค์ประกอบที่ส่งผลต่อสภาพความสำเร็จของงานเพื่อประโยชน์ในการกำหนดจุดที่จะพัฒนาให้เหมาะสมทำให้การนิเทศของโรงเรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จได้ จุดที่มุ่งพัฒนาคงนี้คือ

2.1 ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

2.2 เจตคติต่อวิชาชีพ

2.3 ค่านิยมในการพัฒนาตนเอง

2.4 ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.5 ความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องพัฒนานักเรียน

3. การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา เป็นการพิจารณาเลือกยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้มีความเป็นไปได้หรือมีโอกาที่จะประสบความสำเร็จมากที่สุดโดยคำนึงถึงจุดพัฒนาหรือข้อจำกัดของหน่วยงานการหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนามีขั้นตอนดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา

3.2 พิจารณาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา

3.3 พิจารณาข้อดีข้อเสียของแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้

3.4 เลือกแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมที่สุดให้บรรลุความต้องการ

4. การลงมือปฏิบัติเป็นการนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้มาลำดับขั้นตอนการดำเนินการและกำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.1 กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ

4.2 กำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการ ซึ่งได้แก่ งบประมาณ บุคลากร
สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

4.3 กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงาน

4.4 วางแผนติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

4.5 จัดทำผลนิเทศของโรงเรียน

4.6 ประชุมชี้แจงและมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของผู้นิเทศ

4.7 ผู้นิเทศจัดทำปฏิทินนิเทศ

4.8 ผู้นิเทศบันทึกผลการนิเทศและรายงานผล

5. การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขเป็นการรวบรวมข้อมูลด้านการ
ดำเนินการนิเทศและผลที่ได้ระหว่างดำเนินการและเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการตามแผนนิเทศ
ข้อมูลที่ได้นำไปเปรียบเทียบกับสภาพความสำเร็จของแผนนิเทศ หากพบว่าไม่เป็นไปตามสภาพ
ความสำเร็จที่กำหนดไว้ก็ต้องพิจารณาว่ามีข้อบกพร่องตรงไหนอย่างไรและหาวิธีการพัฒนาให้
ดีขึ้นหรือหากพบว่าการดำเนินการตามแผนนิเทศบรรลุผลที่คาดหวังไว้แต่จากการดำเนินการ
พบว่ามีวิธีการที่ดีกว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่าก็อาจปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกได้

สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545 : 28) ได้กำหนดกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนเป็น
ขั้นตอนได้ 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ผู้บริหารแต่งตั้งคณะทำงานนิเทศภายใน โรงเรียน

1.2 ร่วมศึกษาวิเคราะห์รายละเอียดต่างๆที่เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการ

ปฏิรูปการเรียนรู้

1.3 ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วม (Stakeholder)

เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกัน

1.4 จัดเตรียมความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือสำหรับการนิเทศ

1.5 สร้างความรู้ความเข้าใจให้ครูอาจารย์และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นดำเนินการนิเทศภายใน อาจกำหนดได้ 2 ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้

2.1 การนิเทศภายในเป็นกลุ่ม สามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี เช่น

2.1.1 การประชุมชี้แจงให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวต่างๆ

2.1.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคนวัตกรรมสอนใหม่ๆ

2.1.3 การจัดอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้า

- 2.1.4 การร่วมสัมมนาลักษณะสมาคมเครือข่ายวิชาชีพ
- 2.1.5 การเชื่อมสถานศึกษา/ครูต้นแบบแห่งอื่นๆ
- 2.2 การนิเทศเป็นรายบุคคล สามารถทำได้หลายวิธีเช่นเดียวกัน เช่น
 - 2.2.1 การตรวจบันทึกการสอนเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนทุกครั้ง
 - 2.2.1 การเยี่ยมชั้นเรียน สร้างขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอนในโรงเรียน
 - 2.2.3 การสังเกตการณ์สอน
 - 2.2.4 การให้คำปรึกษา

3. **ขั้นประเมินผล/สรุปผล** เป็นการประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน จากการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ตามกรอบการปฏิบัติการเรียนรู้ที่ครูอาจารย์นำไปจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ การประเมินผลอาจทำได้หลายวิธี เช่น การประเมิน โครงการ การวิเคราะห์ การวิจัยฯลฯ เพื่อนำผลสรุปที่ได้รับไปปรับปรุงและพัฒนางานนิเทศภายในโรงเรียนโอกาสต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่เป็นปัจจัยเสริมสร้างพลังการเรียนรู้ให้บังเกิดขึ้นจากความร่วมมือของบุคลากรทุกคนในโรงเรียนเป็นสำคัญถ้าหากโรงเรียนใดมีกระบวนการนิเทศภายในที่เป็นระบบและมีความสำเร็จตามที่คาดหวัง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารและครูอาจารย์ทุกคนควรตระหนักในบทบาทภารกิจสำคัญดังกล่าว

ในการพัฒนาครูในโรงเรียน ไม่อาจกล่าวได้โดยเฉพาะเจาะจงจะใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งพัฒนาครูได้ อีกทั้งยังไม่มีวิธีการใดวิธีการหนึ่งโดยเฉพาะที่เป็นมาตรฐานที่จะพัฒนาครูในโรงเรียน จากการศึกษาวิจัยได้ศึกษาเอกสาร วารสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากร ผู้วิจัยได้พิจารณาวิธีการในการพัฒนาการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของครู โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 2 กิจกรรม คือ การประชุม เชิงปฏิบัติ และการนิเทศ เพื่อพัฒนาการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของครู โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดกาฬสินธุ์

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวงการศึกษาไทยในปัจจุบันหลายหน่วยงานหรือนักวิชาการต่างเสนอแนะให้มีการปรับปรุงและพัฒนาระบบการทำงานของครู

และโรงเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการหลักการที่สำคัญที่สุดของการวิจัยปฏิบัติการ คือ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือ (ประวิต เอราวรรณ์, 2545 : 1)

6.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

คำว่า “Action Research” มีความหมายตรงกับภาษาไทยหลายคำ เช่น การวิจัยปฏิบัติการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ วิจัยดำเนินการ หรือ การวิจัยในชั้นเรียน ได้มีนักการศึกษาหลายคนได้ให้ความหมาย ดังนี้

บัญชา อึ้งสกุล (2544 : 47) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน (Action Research) ไว้ว่า คือการวิจัยปฏิบัติการที่มุ่งแก้ปัญหาที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนเป็นครั้งไปเป็นการวิจัยปัญหาของเด็กในชั้นเรียนของตนเองเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน

สุวิมล ว่องวาณิช (2544 : 11) ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ การวิจัยโดยครูผู้สอนในห้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียนเป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ทันทีและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่างๆของตนเองให้ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมงาน ได้มีโอกาสอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

อรัญญา สุชาติโนบล (2544 : 67) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง การวิจัยอย่างมีระบบโดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องเฉพาะจุดซึ่งจะทำให้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากความหมายของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการร่วมกันแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่เป็นระบบมีระเบียบแบบแผนที่เชื่อถือได้ โดยมุ่งหวังที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีและมีผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6.2 กระบวนการและขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กระบวนการหรือขั้นตอนวิจัยปฏิบัติการ หรือการวิจัยปฏิบัติการ มีนักวิชาการหลายท่าน ประวิต เอราวรรณ์ (2545 ข : 11 - 20) ได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin ในประเทศออสเตรเลีย สเตฟเฮน เดมมิสและแมทเท็กการ์ท (Stephen

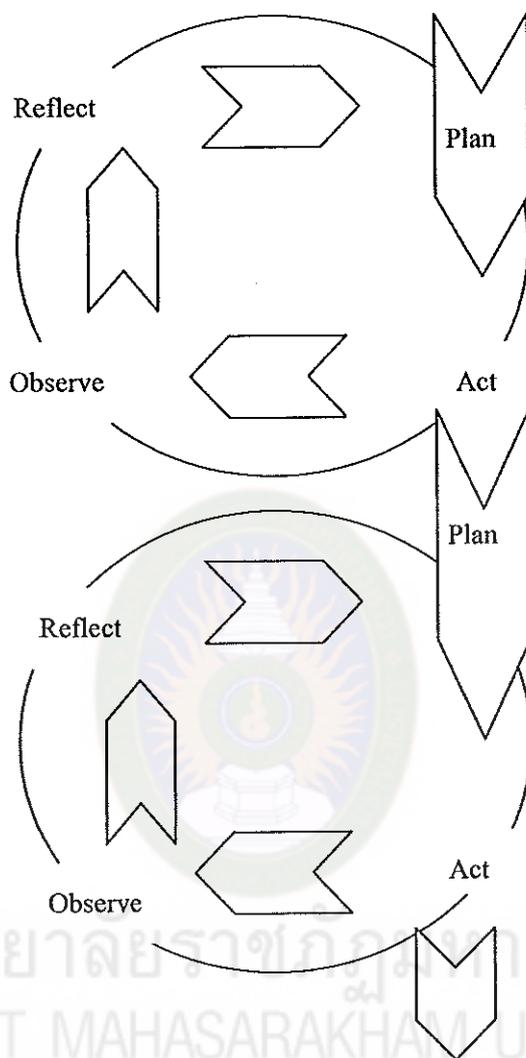
Kemmis and McTaggart : 1998) ได้นำแนวคิดของเลวิน (Lewin : 1949) มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษาของออสเตรเลียจนได้รับการยอมรับและเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งการวิจัยปฏิบัติการคือการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและการร่วมมือกันเป็นหมู่คณะจะกระทำคนเดียวไม่ได้ เพราะการกระทำเพียงคนเดียวถึงแม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะทำลายพลังการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกลุ่ม ดังนั้นในขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการจึงต้องกำหนดจุดสนใจร่วมกัน (Thematic Concern) เช่น สนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรและวิธีสอนให้มีประสิทธิภาพ หรือพัฒนาให้ผู้เรียน เข้าใจวิธีการวิทยาศาสตร์ให้ลึกซึ้ง เป็นต้น เมื่อได้จุดสนใจร่วมกันก็จะนำไปสู่การปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการ ที่เกี่ยวข้องกันเป็นวงจร คือ

การพัฒนาแผนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสิ่งที่เป็นปัญหาซึ่งเป็นการปฏิบัติงานที่มีโครงสร้างและแนวทาง การวางแผนต้องมีความยืดหยุ่นและต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อแผนที่กำหนดไว้ได้

การปฏิบัติตามแผน ซึ่งเป็นการดำเนินการตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้อย่างละเอียดรอบคอบและมีการควบคุมอย่างสมบูรณ์

การสังเกตผลการปฏิบัติ เป็นการบันทึกข้อมูล หลักฐาน หรือร่องรอยต่างๆอย่างมีวิจรรย์ญาณเกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติโดยอาจใช้วิธีการวัดแบบต่างๆ เข้ามาช่วยซึ่งสารสนเทศจากการสังเกตนี้จะนำไปสู่การสะท้อนผลและปรับปรุงการปฏิบัติอย่างเข้าใจอย่างถูกต้อง

การสะท้อนผลเป็นกระบวนการทบทวนการปฏิบัติจากบันทึกที่ได้ จากการสังเกตว่าได้ผลเป็นอย่างไรมีปัญหาหรือขัดแย้งอย่างไรเพื่อเป็นหลักฐานการวางแผนในวงจรต่อไป ดังนั้น องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของมหาวิทยาลัย Deakin ที่ประกอบด้วยจุดสำคัญทั้ง 4 จุดดังที่ได้กล่าวมาคือ วางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล(Reflection) ซึ่งมีการเคลื่อนไหวลักษณะ “เกลียวสว่าน” ไปในจุดทั้ง 4 ไม่อยู่นิ่งและไม่จบลงในตัวเอง ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 กระบวนการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart

จากกระบวนการวิจัยปฏิบัติการที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าจุดเริ่มต้นด้วยการกำหนดปัญหาหรือจุดที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปสู่ขั้นตอนการวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลการปฏิบัติ ซึ่งก็คือการปฏิบัติงานที่เป็นระบบนั่นเองแต่จุดเด่นของการวิจัยปฏิบัติการนอกเหนือจากความเป็นระบบคือการดำเนินการจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการร่วมมือทำงานเป็นกลุ่ม รวมทั้งมีการสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงสิ่งที่กำลังดำเนินการเปลี่ยนแปลงหรือให้ได้ผลดียิ่งขึ้นซึ่งเคมมิสและแมทแทกเกิร์ต(Kemmis and McTaggart :1998) ได้กล่าวถึงหลักการพิจารณาว่าเป็นกระบวนการวิจัยปฏิบัติการหรือไม่นั้นมี 4 ประการ คือ

1. เป็นการปฏิบัติที่ไม่ใช่สิ่งที่ทำตามปกติ แต่ต้องทำเป็นระบบและได้รับความร่วมมือจากกลุ่ม
2. ไม่เป็นเพียงการแก้ปัญหาที่กำลังประสบอยู่นั้น แต่ต้องเกิดมาจากแรงกระตุ้นที่ต้องการปรับปรุงพัฒนางานอยู่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
3. ไม่ใช่การปรับปรุงพัฒนางานของผู้อื่น แต่เป็นงานของกลุ่มตนเองที่มีบทบาทที่ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
4. การวิจัยปฏิบัติการไม่ใช่วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะมองในแง่ของการทดสอบสมมุติฐานเพื่ออธิบายสภาพการณ์อย่างเดียว แต่ต้องเป็นระบบที่วกวนไปเรื่อยเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งตัวนักวิจัยและสถานการณ์แวดล้อม

เลวิน (ทศนา แสงศักดิ์, 2545 : 75; อ้างอิงมาจาก Lawin . 1946) ได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ดังนี้ วงจรการวิจัยปฏิบัติการประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ วางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observe) และสะท้อนผล (Reflect) ซึ่งวงจรนี้มีลักษณะเหมือน ขดลวด (Spiral Circle) เคมมิส (Kemmis, 1996 : 29) ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผน เป็นการมอง ไปข้างหน้า การทำนายหรือคาดการณ์ข้างหน้าว่าจะทำอะไรบ้างกิจกรรมที่เลือกมากำหนดเป็นแผนจะ ได้รับคัดเลือกแล้วว่ามีความเหมาะสม
2. การปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้มีการควบคุมการดำเนินการอย่างดี เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ในทางปฏิบัติอาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ไปจากแผนที่กำหนดไว้บ้าง ดังนั้นแผนจึงต้องมีการยืดหยุ่น
3. การสังเกต เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต มีการบันทึกการปฏิบัติไว้เป็นหลักฐาน ผู้สังเกตต้องมีคุณสมบัติพิเศษในการรับรู้นอกเหนือจากการปฏิบัติ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ดังนั้น การสังเกตเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปฏิบัติการ
4. การสะท้อนผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่นำผลจากการปฏิบัติและการสังเกตมารวบรวมวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย สรุป สะท้อนข้อมูลย้อนกลับไปสู่การวางแผนการครั้งถัดไป ซึ่งวนกลับไปสู่วงจรการปฏิบัติอีกครั้งหนึ่ง

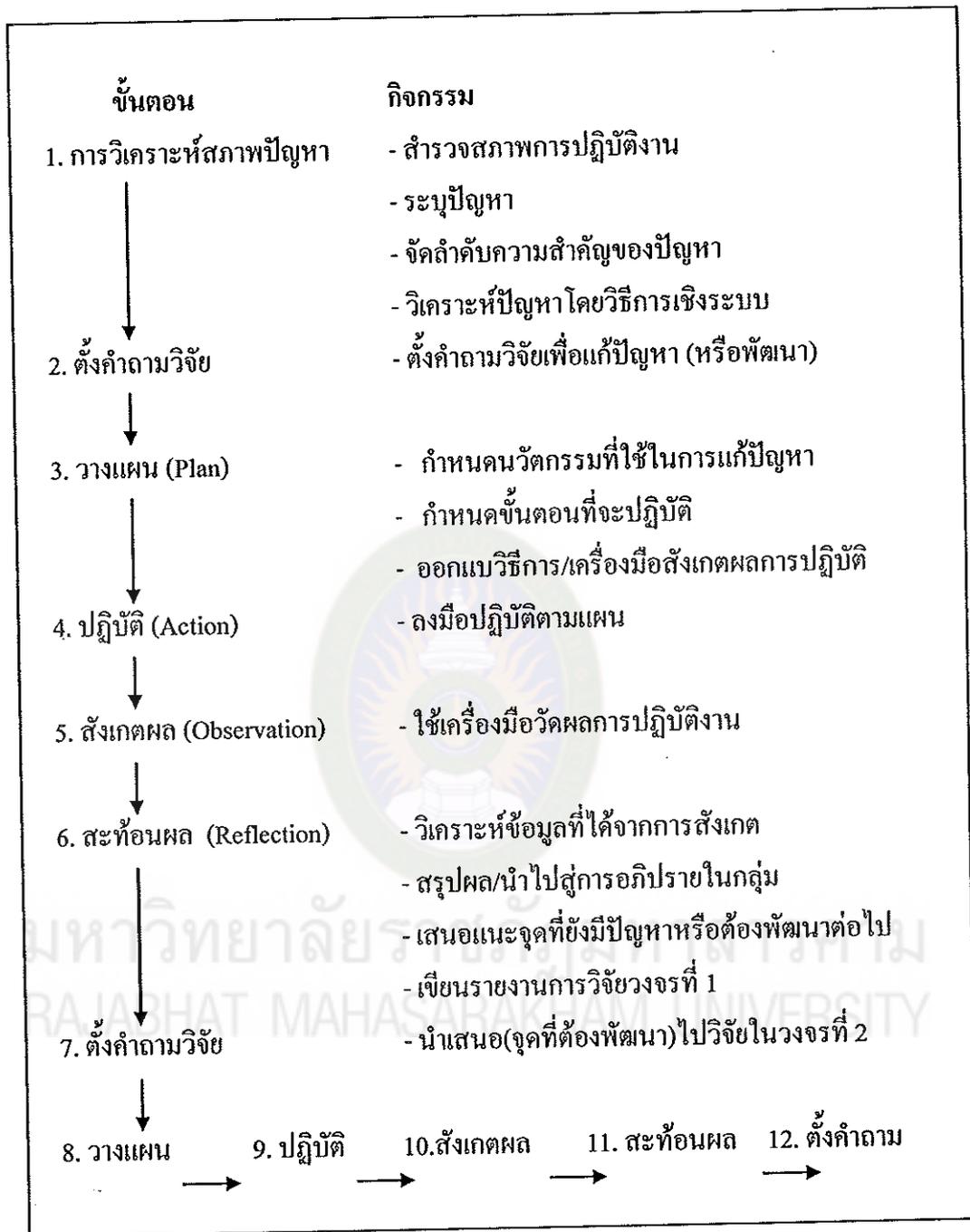
ดังนั้น ในการวิจัยปฏิบัติการของนักวิจัย ก็ต้องคำนึงถึงและพิจารณากระบวนการที่ได้ลงมือปฏิบัติว่าสอดคล้องเป็นไปตามหลักการดังที่กล่าวมาหรือไม่ เพื่อให้เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงานหรือแก้ไขปัญหได้อย่างแท้จริง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการวิจัยปฏิบัติการหลายท่านแล้ว ผู้วิจัย
จึงเลือกเอาหลักการและขั้นตอนตามแนวคิดของ เคมมิสและเมทท์การ์ท (Kemmis and
McTaggart, 1988 : 11-15) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action)
การสังเกต (Observing) และการสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งแต่ละจุดมีการเคลื่อนไหวลักษณะ
“เกลียวสว่าน” ไปทั้ง 4 จุด ไม่อยู่นิ่งและไม่จบด้วยตัวเองมาใช้ในการศึกษาค้นคว้า ในครั้งนี้
สรุปได้ว่า กระบวนการและขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการมี 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน
การปฏิบัติตามแผน การสังเกต และการสะท้อนผล แต่ละจุดมีลักษณะเคลื่อนไหวเป็นเกลียว
สว่านไม่หยุดนิ่งและไม่จบด้วยตนเอง เป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่ม โดยการสมัครใจทำให้
เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาตียิ่งขึ้นต่อไป

ตัวอย่าง การนำกระบวนการวิจัยแบบบันไดเวียนของ เคมมิสและเมทท์กาสท์ (Kemmis
and McTaggart : 1998) มาใช้ในการวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียนสามารถออกแบบขั้นตอนและ
กิจกรรมการวิจัย ดังแผนภูมิที่ 4

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 4 ขั้นตอนและกิจกรรมการวิจัยปฏิบัติการ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

สัมภาษณ์ ปลอดภัย (2549 : 64 - 65) ได้วิจัยเรื่องศักยภาพของครูในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของครู โรงเรียนที่จัดการเรียนร่วม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล ปีการศึกษา 2548 พบว่า

1. ครูที่รับผิดชอบการจัดการเรียนร่วมมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอยู่ในระดับปานกลางและมีความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในระดับมาก

2. ครูที่รับผิดชอบการจัดการเรียนร่วมที่เพศต่างกันและอายุต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไม่แตกต่างกัน

3. ครูที่รับผิดชอบการจัดการเรียนร่วมที่มีประสบการณ์ไม่ผ่านการอบรมและผ่านการอบรมมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ครูที่รับผิดชอบการจัดการเรียนร่วมที่มีประสบการณ์การจัดการเรียนร่วมไม่เท่ากันมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไม่แตกต่างกันแต่มีความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

เกษม ทองสัมฤทธิ์ (2540 : 68 - 77) ได้วิจัยเรื่องศึกษาความต้องการนิเทศงานวิชาการของครู โครงการเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า

1. ความต้องการการนิเทศของครู โครงการเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีความต้องการการนิเทศด้านวิชาการอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการนิเทศด้านหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลตามลำดับ

2. ความต้องการนิเทศงานด้านวิชาการของผู้บริหาร และครูปฏิบัติการสอน โครงการเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

3. ความต้องการนิเทศของครู โครงการเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ระหว่าง 1 - 5 ปี

มีความต้องการมากเท่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมพงษ์ สุขประเสริฐ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าความต้องการพัฒนาบุคลากรของพนักงานครูเทศบาล เขตการศึกษา 10 พบว่า พนักงานครู โดยส่วนรวมและจำแนกตามระดับการสอนมีความต้องการพัฒนาบุคลากร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก พนักงานครูเทศบาลที่มีระดับการสอนต่างกันมีความต้องการการพัฒนาบุคลากร โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกันและพนักงานครูเทศบาล เขตการศึกษา 10 มีความต้องการพัฒนาบุคลากร โดยใช้รูปแบบการฝึกอบรม การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาตนเอง การศึกษาต่อและการ โยกย้ายสับเปลี่ยนหน้าที่การงานตามลำดับ

ชอุ่ม อินทร์น้อย (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยโดยทดลองใช้ชุดฝึกอบรมและวีดิทัศน์ การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยใช้วีดิทัศน์สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์เพื่อศึกษาผลของการฝึกอบรมครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้วีดิทัศน์กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 37 คน ผลการวิจัย พบว่าครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ใช้ชุดฝึกอบรมดังกล่าวมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ.05

วิเชียร นามพรหม (2547 : 106 - 108) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

1. ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา พบว่าใน ระยะแรกๆครูยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียน คำอธิบายรายวิชา หลังจากอบรมเชิงปฏิบัติการผลปรากฏว่า มีความเข้าใจแนวทางในการ วิเคราะห์หลักสูตร มีความมั่นใจในการทำแผนการสอนและหลังจากการศึกษาดูงาน ครูผู้ร่วม ศึกษาค้นคว้ามีความมั่นใจ เข้าใจระดับของผู้เรียนก่อนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการ วิเคราะห์หลักสูตรในแผนการสอน เขียนคำอธิบายรายวิชาลงในแผนการสอนในรายวิชา ที่ตนเองสอน

2. ด้านการเขียนสาระสำคัญ จุดประสงค์ สาระการเรียนรู้ พบว่าในระยะแรก ๆ ครู ยังไม่สามารถเขียนสาระสำคัญได้ หลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการครูสามารถเขียนสาระสำคัญ จุดประสงค์ และเขียนสาระการเรียนรู้ได้ชัดเจนขึ้น และหลังจากได้ศึกษาดูงาน ครูมีความ

มันใจสามารถเขียนสาระสำคัญ เขียนจุดประสงค์และสาระการเรียนรู้ในแผนการสอนในรายวิชาที่ตนสอนได้ถูกต้อง

3. ด้านการเขียนกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าในระยะแรกๆ ครูยังไม่เข้าใจการเขียนกิจกรรมการเรียนรู้ หลังจากอบรมเชิงปฏิบัติการผลปรากฏว่า ครูเข้าใจการจัดกิจกรรมต้องตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้ และสอดคล้องกับหลักสูตรและหลังจากได้ศึกษาคูงานครูมีรูปแบบการเขียนการสอนที่หลากหลาย นำแผนการสอนไปใช้ได้จริง มีเทคนิคการสอนที่หลากหลายกว่าเดิม

4. ด้านการเขียนสื่อและแหล่งเรียนรู้ พบว่าในระยะแรกๆครูยังไม่สามารถเขียนแผนการผลิตและการใช้สื่อการสอนได้แต่หลังจากเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ ครูสามารถผลิตสื่อการสอนได้เองมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอนในบทเรียน ใช้สื่อการสอนที่หลากหลายและหลังจากที่ได้ศึกษาคูงาน ครูสามารถนำสื่อการสอนจากโรงเรียนที่ศึกษาคูงานมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนของตน

5. ด้านการเขียนการวัดและประเมินผล พบว่า ในระยะแรกๆ ครูมีความรู้ ความเข้าใจและประเมินผลการเรียนรู้ยังไม่ชัดเจน หลังจากอบรมเชิงปฏิบัติการผลปรากฏว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจแนวการวัดผลตามสภาพจริง รวมทั้งหลักในการเขียนข้อสอบให้ครอบคลุมถึงกระบวนการและผลงานนักเรียน โดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและหลังจากศึกษา คูงานครูสามารถนำแบบประเมินต่างๆที่เขียนในแผนการสอนไปใช้ได้จริงสามารถวิเคราะห์ผลและรายงานผลการสอนได้อย่างชัดเจน เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และผู้เรียนที่มีส่วนร่วม

ไพรัช ศรีพลัง (2547 : 63 - 66) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาบุคลากรงานเตรียมความพร้อมเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา ได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีคุณภาพ ผลปรากฏว่า บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเตรียมความพร้อมส่งผลให้การพัฒนาการเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพ และได้เสนอแนะจากการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา โดยการศึกษาคูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศ

นริติศัย ชินกะธรรม (2547 : 59 - 62) โดยได้ทำการศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 11 จังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาบุคลากร 6 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์

การพัฒนาจำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ การศึกษาดูงานการอบรมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศ ซึ่งทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

บพิตร โสภณวัฒน์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วม โรงเรียนบ้านทุ่งนางโกล (อ่อนอำนาจศิลป์) อำเภอเมืองยโสธร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการศึกษาพบว่าหลังจากที่ได้พัฒนาบุคลากรโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วม พร้อมทั้งการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานของครูอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง ผลที่เกิดจากการพัฒนาครบทั้ง 2 วงรอบ พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วมเพิ่มขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อเด็กพิเศษเรียนร่วมมีความสนใจให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนทำให้ครูเกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน ครูสามารถจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และเขียนแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ได้ ครูมีความเข้าใจในหลักวิธีการสอนเด็กพิเศษเรียนร่วม โรงเรียนได้ยกระดับคุณภาพการศึกษาด้านการจัดศึกษาพิเศษเรียนร่วม และนักเรียนพิเศษเรียนร่วมได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพแห่งตนผู้ปกครองมีความพึงพอใจ

นิตย์ ไบเอี่ยม (2548 : 155 - 160) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าการพัฒนาโรงเรียนบ้านทรายขาวหนองแป้นประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผู้การประกันคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR-Participatory Action Research) ตามกรอบแนวคิดของเคมมิส (Kemmis) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือการวางแผน (Planning) ขั้นการปฏิบัติ (Action) ขั้นการสังเกต (Observation) และขั้นการสะท้อนผล (Reflection) ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนบ้านทรายขาวหนองแป้นประชาสรรค์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ได้ดำเนินการพัฒนาโรงเรียน ผู้การประกันคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยผู้บริหารใช้หลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการการศึกษาทั้งในขั้นการวางแผน ขั้นการปฏิบัติ ขั้นการสังเกตและขั้นการสะท้อนผลทำให้ โรงเรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเพิ่มขึ้นและได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ให้มีระดับคุณภาพดี 10 มาตรฐานและระดับคุณภาพพอใช้ 4 มาตรฐานรวม 14 มาตรฐานของการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรก

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

อีชเลอร์ (Eichler. 1999 : 181 - A) ได้ทำการศึกษาความต้องการด้านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล : แนวคิดกับความเป็นจริง ผลการวิจัยพบว่า คำเฉลี่ยจากคำตอบในแบบสอบถามความเห็นคือว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) สามารถทำหน้าที่ในการตอบคำถามการวิจัยทั้ง 5 ส่วน ได้ครบ ในการสำรวจกลุ่มตัวอย่างพบว่า ครูให้คะแนนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ในด้านบวกอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งมากกว่าที่ผู้ปกครองได้ให้ในส่วนของคุณภาพทั้ง 5 ส่วน และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างทางด้านระดับการศึกษาที่ทำการสอนก็พบว่ามีเพียงปัจจัยด้านนี้ด้านเดียวเท่านั้นที่มีผลคะแนนที่แสดงนัยสำคัญ

บลาคเลย์ (Blakeley. 2002 : 108 - A) ได้ทำการวิจัยการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม : การสร้างสิ่งแวดล้อมในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมมือ โดยใช้แบบแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ผลการวิจัยพบว่า การใช้วิธีการแบบร่วมมือ ในการจัดการศึกษาพิเศษและจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) คือวิธีที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนและครูในการจัดทำกระบวนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

แมดดอกซ์ (Maddox.2002 : 112-A) ได้ศึกษาเพื่อฝึกอบรมครูกลุ่มที่เลือกมาจากสหวิทยาเขต Norwalk-la Mirada ในกลยุทธ์การสอนและบทเรียนตัวอย่างที่หลากหลายสำหรับครูเพื่อใช้ในชั้นเรียนและเพื่อศึกษาว่า การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ในชั้นเรียนของตนหลังฝึกอบรมเสร็จแล้ว การศึกษาครั้งนี้เกี่ยวกับการฝึกอบรมครูในด้านกลยุทธ์การสอนที่ใช้กับผู้เรียนทุกคนโดยไม่คำนึงถึงรูปแบบการเรียนที่หลากหลายของครูเหล่านั้น ครูจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนในชั้นเรียนอย่างเข้าใจจริงๆ ผลการศึกษาพบว่ากลยุทธ์หนึ่งๆไม่เหมาะสมกับวิธีการสอนเลย เมื่อลดขนาดชั้น ครูหลายคนเข้าใจในชั้นเรียนโดยมีประสบการณ์การสอนน้อยหรือไม่มีเลย ผู้วิจัยค้นพบว่า ครูจำนวน 15 คน ในทั้งหมด 25 คน ในการศึกษาครั้งนี้ไม่เคยฝึกสอนมาก่อนการเข้าชั้นเรียน แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ประกอบด้วยการประชุมรูปแบบการสอน การฝึกอบรม ครูตอบคำถามข้อสอบเชิงเนื้อหาและแบบ ตรวจสอบรายการที่กำหนดความรู้เดิมของตน และการใช้กลยุทธ์พหุปัญญา รวมทั้งการใช้ โครงสร้างของการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ระยะที่ 2 ประกอบด้วย ครูที่รับการร่วมมือกันในระยะที่ 3 ครูกลับไปทำแบบทดสอบเชิงเนื้อหาและแบบตรวจสอบรายการของครูอีกครั้ง เพื่อศึกษาว่ามีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการสอนของตนหลังจากการฝึกอบรมเรียบร้อยแล้ว ระหว่างการฝึกอบรม ครูทำงานร่วมกันและมีประสบการณ์ในกลยุทธ์การสอนด้วยตนเอง

ครูได้เรียนรู้ร่วมกันและใช้วิธีพวกคนเรียนรู้ได้ดีที่สุดและวิธีที่พวกครูสามารถประยุกต์ การฝึกอบรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนในขณะที่ฝึกอบรมดำเนินไปครูแสดงความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับทฤษฎี ครูเห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้สนุกสนาน โครงสร้าง การฝึกอบรมของ Kagan ครั้งนี้ช่วยให้ครูเชื่อมโยงอารมณ์เข้ากับเนื้อหาทางวิชาการซึ่ง สนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์ในทางบวกและทำให้การเรียนรู้ได้มากขึ้น การฝึกอบรมทำให้ครู มีการปรับปรุงกลยุทธ์การสอนและรูปแบบการสอนในเฉพาะด้านที่ได้รับ

มิสติก (Mrsnik. 2003 : 301- A) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าของ ผลกระทบจากการจัดอบรม โปรแกรมเพื่อจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Interactive Change for Inclusion) ที่มีต่อการพัฒนา ประสิทธิภาพของครูและขวัญกำลังใจของครู ในการสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาแบบ เรียนรวม ผลการวิจัยพบว่า มีผลกระทบในด้านบวกเกิดขึ้นในผลลัพธ์และประสิทธิภาพ ของครูที่เข้ารับการอบรม โปรแกรมพัฒนาบุคลากร โดยเมื่อสำรวจปัจจัยด้านประสบการณ์เดิม และการนำไปประยุกต์ใช้เกี่ยวกับงานของพวกเขาและพบว่า ในช่วงของการจัดอบรม โปรแกรมพัฒนาบุคลากรกลุ่มตัวอย่างของครู ได้กล่าวถึง กำจัดใจในการส่งเสริมการใช้เทคนิค และวิธีการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมด้วย

วัตสัน (Watson. 2003 : 16 - A) ได้ศึกษาการวิเคราะห์การจดทำแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคลสำหรับเด็กหูหนวก/เด็กที่มีความบกพร่องทางการ ได้ยิน และเด็กที่มีความ บกพร่องด้านการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าความต้องการด้านการศึกษาของเด็ก ที่เป็นหูหนวก/เด็กที่มีความบกพร่องทางการ ได้ยิน และเด็กที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เพิ่มมากขึ้น และมีการ นำไปปรับใช้มากขึ้น คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ก็มีการ พัฒนาจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) สำหรับเด็กหูหนวก/เด็กที่มีความบกพร่องทางการ ได้ยิน และเด็กที่มีความบกพร่องด้าน การเรียนรู้ เป็นการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลที่มีความแตกต่าง ซึ่งมีผลอย่างอื่ ึ่งต่อเด็กที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้

แบรคซ์ตัน (Braxton . 2004 Abstract) ได้ทำการศึกษาข้อมูลเพื่อสนับสนุนครูผู้สอน การศึกษาพิเศษปัจจัยที่ครูการศึกษาพิเศษต้องมีการจัด โครงการคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ สำหรับเด็กที่มีความจำเป็นมีผู้เข้ารับ โครงการ 6 คน จากต่างอำเภอ ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิพากษ์ อภิปรายผลปรากฏว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตอบรับถึงรายละเอียดอย่าง ชัดเจน ครอบคลุมการให้บริการให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาพิเศษและผลการวิจัยสามารถ

สรุปได้ถ้าฝึกในเรื่องการพัฒนา การให้การสนับสนุนครูผู้สอนและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย คือ การให้การสนับสนุนครูในระยะแรกเริ่ม เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร โครงการ เพื่อให้โครงการการศึกษาพิเศษในโรงเรียนทุกแห่งมีคุณภาพสูงสุด

สรุปการพัฒนาครูคือการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาครูให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาครูสิ่งที่เป็นปัญหาคือการประเมินหลังการฝึกอบรมในสถานศึกษาทุกขนาดมีความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาทำกันการพัฒนาครูในด้านการจัดการศึกษาพิเศษครูมีความต้องการพัฒนาในด้านหลักสูตรการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การวัดผลประเมินผล

การจัดการเรียนการสอนคนพิการจะได้ผลดีควรมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและการจัดเรียนร่วมใน โรงเรียนปกติผู้ปกครองถึงเห็นว่ามิใช่ประโยชน์มากเพราะผู้พิการได้รับการพัฒนาทั้งด้าน อารมณ์ สติปัญญา ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครูผู้สอน ชุมชน ต้องมีเจตคติที่ดีต่อเด็กพิการจะพบว่าการพัฒนาการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลครูของครู โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำเป็นที่จะต้องได้ครูที่เสียสละ มีความทุ่มเท มีเมตตา และมีเจตคติที่ดีต่อคนพิการ การจัดการศึกษาถึงจะได้ผลและประการที่สำคัญในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับคนพิการต้องคำนึงถึงความสามารถของคนพิการและประเภทความพิการของแต่ละคนเพื่อให้ได้รับการศึกษาที่ตรงและสามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพพร้อมทั้งสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข